

text 70

Vážený příteli, zásadně s vaším názorem nesouhlasím, ale dám život za to, abyste ho mohli proslovit.
(Voltaire)

československý nezávislý měsíčník • ročník 2 • číslo 4/9

jiljí zátka

v ankaře jako doma

Bratislavčané snad prominou rodilému Pražákovi, napadne-li ho přirovnat turecké hlavní město k hlavnímu městu Slovenska. I když Ankaře je čtyřikrát rozlehlejší než Bratislava, i když na chodníku před Stěškou nikdo nekouří vodní dýmky a před hotelem Büyükk Ankara nezní jazyk maďarský, mají obě tato města mnoho společného.

Mají společného i Alexandra Dubčeka.

V Bratislavě bydlí Dubček ve vile na kopci. V Ankaře též.

V tomto bodě podobnost končí. Někdo ze svého bratislavského domova mohl Dubček odejít a jít, kam mu bylo líbo: na partaj nebo třeba do Stěšky. Když z vily Atatürk Bulvaru 261 za ním kráčí jako věrný pes Džulbars jistý Stanislav Spanilý, podle diplomatického seznamu 3. tajemník velvyslanectví, podle vlastního prohlášení Dubčekův „tělesný strážce“, ve skutečnosti příslušník StB. Přijel v lednu letošního roku, pár dní po Dubčekovi. Na tureckém ministerstvu zahraničí se uvedl zprůsobem, který vzbudil obecné pobavení: oznámil zcela otevřeně, že jeho úkolem je „hlídat“ velvyslance Dubčeka.

Slovo „hlídat“ má ovšem dva významy.

Když československý velvyslanec v doprovodu Stanislava Spanilého šel složit zdevotilostní návštěvu u velvyslance jedné západní země, snažil se tento diplomat hovořit s Dubčekem německy; věděl už, že anglicky nehovoří (a že Spanilý vystupuje též jako jeho tlumočník angličtiny), a věděl též, že německy dovede. Dubček nasadil svůj známý, rozpačitý úsměv a na německé oslovení prohlásil: „Já tu nemám mluvit německy.“

Velvyslanec pochopil a Stanislav Spanilý tlumočil — pokud mu slyšely — prázdné řeči o rybaření o počasí a o krásné turecké krajině. Spanilý je vzhledu nepřilíživý, patetického, třicetník silnější postavy, rozměrnější hlavy a býčejší šíř typ, jak je všichni známe z podobných okruhů některých československých ozbrojených složek. Turecký žurnalista, se kterým se o něm hovořilo, byl gentleman, nebo prohlásil: „Angličtina Mr. Spanilého je srozumitelná.“

Dubček naopak kdesi řekl, že od Spanilého učí anglicky; ale i poté, co vzal na vědomí, že nejlepším kursem angličtiny jsou v „Turecké společnosti“ a chce se světřit, proč vlastně do těchto tureckých amerických kursů nemůže chodit.

S tím vysvětlováním to měli Dubčekovi vůbec těžké. Paní Anně Dubčkové se zase stalo, že se jí v an-

karské tržnici jedna turecká redaktorka německy ptala, proč se pořád dívá tak vystrašeně. Zarazila se a pracila: „To je proto, že tu je všude tolik nádherného, luxusního zboží.“

Očitý svědek, znalý poměrů v Bratislavě i v Ankaře, prohlašuje tímto mistopřísežně, že luxusní zboží v Ankaře neexistuje; až na ručně tepané stříbro a hromotlucky zpracované kožené kabáty tu hosta z ciziny zajímá něco a Anna Dubčková se v daném případě snažila držet se svého povolání svého manžela a mluvit diplomaticky.

Dubčekovi mají v Ankaře renomé. Děti znají Dubčekovu tvář, volají za ním, kdykoli se objeví (se Stanislavem Spanilým) na ulici. Novináři fotografují jej stopují tak důsledně, že Spanilého kolega Jiří Kuban, tak-
dní poštovní poukázku na: SVEDECTVI, s-6, Francie.

grid, Kvadratura kruhu. 206 stran. US dolarů 4.-

Africa, South-West Afrika, Bots-

ACNÍ A SPOLEČENSKÁ SLUŽBA
innost v nejbližších týdnech.

ůžních novinek, učebnic, slovníků

koslovenských gramodesek, repro-

skendových výletů a cest do za-

žnostech, lokální inzerce, překlady

ERCI A INFORMACE V TOMTO

Už víte, kde je v Mnichově výborná, levná kuchyně se všemi českými a slovenskými specialitami? Jasně, u „Švejka“ v Luisenhofu. Správně. Restaurace Švejk – Hessstr. 15, roh Luisenstr. Mnichov-Schwabing. Otevřeno denně od 17–01 po půlnoci. Teplá kuchyně od 17–030 hod. Zavírací den neděle. Nezapomeňte si rezervovat stůl. Tel. 522515.

Všechny informace o soukromém pojištění – nemocenském, starobním, invalidním v NSR. Výhodné i pro Čechoslováky žijící mimo území NSR. Jistě se vyplatí pobírat nemocenské dávky v markách. Zn.: „Pojištění.“ T/2030

DM, 2,80 \$ (letecky USA, Kanada, Austrálie, Japonsko apod. 3,80 \$, Bra-
Austrálie, Japonsko apod. 4,50 \$).
vněm) 18,- DM, 5,- \$ (letecky USA,
Indie, Jamajka, Již. Afrika apod.
d. 7,80 \$, Austrálie, Japonsko apod.

leny v US dolarech.

Jiří Valenta: „Homage a Meister Theodoricus“. Jedna devítina cyklu, který vystavoval člen výtvarné skupiny Konstgruppen Grupp ve Švédsku. Tato pozoruhodná výstava skončila úspěchem mladých československých výtvarníků skupiny, ve které – kromě našeho dnešního autora – jsou ještě výtvarníci Málek, Janošek, Matzner a Koblasa.

verší tvána Diviše v přednesu Pavla Minaříka. Cena cca 14 DM, vyjde v prvním pololetí 1970.

Předběžné přihlášky přijímá a expedici zajistí na dobírku

CCC BOOKS, 8 MÜNCHEN 22, POSTFACH 207, BRD.

T/1999

malý oznamovatel textu

Odpovědi na inzeráty odesílejte (není-li uvedena přímá adresa) na adresu redakce. Cena jednoho řádku 2 DM – v rubrice „práci hledá“ zveřejňujeme inzeráty bezplatně.

PRÁCI HLEDÁ:

- Český novinář, žijící v Itálii, nabízí čs. a jinojazyčným sdělovacím prostředkům mimo ČSSR službu jako zahraniční korespondent v oboru kultury, nebo všeobecného zpravodajství. Zn.: „Svoboda.“ T/2020
- Specialista bar. foto., se znalostí záp. mat. a přístrojů, zaměření umělecké foto a reklama, hledá místo, nebo jako společník. Zn.: „15 let praxe.“ T/2021

SEZNÁMENÍ:

- 24 let, nekuřák, cestování, příroda. Zn.: „Ve dvou se dál dojde.“ T/2017
- 15letá hledá kamaráda-kamarádku k dopisování. Zn.: „Nejlépe USA-Kanada.“ T/2018
- Svobodný Jihomoravan 31/165, nyní Bavorsko, hledá charakterní a citlivě založené děvče. Zn.: „Národnost a vzdálenost nerozhodují.“ T/2019

ADRESY:

- Františka Návedlu hledá kamarád z Brna. Prosím čtenáře, aby ho upozornili, že adresa je v redakci. T/2022
- Hledá se Jiří Gregř, gynekolog, naposledy Hustopeč u Brna, v zahraničí od r. 1967. Zn.: „Přítel ze západních Čech.“ T/2023

OZNÁMENÍ:

- Spolek komerčních inženýrů, zahraniční skupina, žádá všechny nově exulanty, absolventy vysoké školy obchodní, nebo ekonomické v Praze nebo v Bratislavě, aby nám hned hlásili svou plnou adresu, načež obdrží naše periodické oběžníky. Pište na SKI-Zas, P. O. Box 3596, Durban, South Africa T/2024
- Prozatímní výbor Sociálního sdružení bývalých čs. politických vězňů (Kanada) vyzývá všechny bývalé čs. politické vězně, žijící mimo území Československa, aby se ve svém zájmu neprodleně ohlásili na adresu: P. O. BOX 1219, Terminal „A“, Toronto 1, Ontario, Canada. T/2025

RŮZNÉ:

- Hledáme spolupracovníky – zástupce po celém světě, zvláště v zámoří. Fa. Kremar, Post-Box č. 1, Brusel, Belgie. T/2031
- Merkur – zdarma Vám zašleme na ukázkou filatelistický časopis Merkur. Napište si o něj. Fa. Kremar, Post-Box č. 1, 1090 Brusel, Belgie. T/2032
- Svěťte nám k prodeji Vaše známky. Máme zájem o známky všech států, běžné i rarity. Fa. Kremar Post-Box č. 1, 1090 Brusel, Belgie. T/2033

V Kanadě se může platit šekem nebo Money Order na Eva Den-
tová, Post Box 253, Port Credit, Ontario.

V Jižní Africe: Poštovním šekem na Miroslav Holub, 15. Jara-
canda Lodge P. O. North Rand Modderfontein, Transvaal, nebo
šekem na TRUST BANK, Kempton Park, Konto S:014538/448 –
(Miroslav Holub).

Na platebních formulářích uvádějte laskavě přesné jméno a
adresu – i na šeku.

• Manželé Karel a Olympie Přihodovi z Pece pod Sněžkou, nyní Švýcaři, oznamují přátelům, že se jim dne 4. 1. 1970 narodil syn Zbyněk-Marcus. T/2026

• Sourozenci Petr a Miroslav Přihoda z Pece pod Sněžkou oznamují, že budou oddáni dne 17. 4. v Davosu s Danou Valovou (Petr) a Zlatou Calounovou (Miroslav) – obě z Karlových Varů. T/2027

• Mince, rytiny, obrazy koupím: Dipl. Ing. W. F. Müller, 68 Mannheim 1, Max-Josef-Str. 17, Tel. BRD 0621/36960 T/2028

• Časopisy v českém a slovenském jazyce dodává Klub nových, Toronto, Box 81, Postal Station D, Ontario – Canada. Vyžádejte si seznamy. T/2029

text 70

československý
nezávislý měsíčník

Czechoslovak independent newspaper, Tschechoslowakische unabhängige Zeitschrift.

Vydává Bohemia, Czechoslovak Cultural Committee. Šéfredaktor Jaroslav Kučera.

Adresa redakce: 8000 München 22, Postfach 207, BRD. Podepsané články nemusí vždy vyjadřovat názor redakce. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Toto číslo vyšlo 25. 4. 1970. Uzávěrka čísla 15. 4. 1970.

Cena jednoho čísla 1,50 DM.

Tisk: LOGOS, München, Bothmerstr. 14.

setkání intelektuálů

Čeští a slovenští intelektuálové, žijící mimo území Československa v Evropě, sejdou se 1. května 1970 na své první schůzce v okolí Mnichova. Na programu bude zcela otevřená a svobodná diskuse o společných problémech i hledání postojů a východisek pro další období. Iniciativní výbor tohoto setkání ve složení Ivan Diviš, Evžen Illin a Tomáš Kosta si je vědom toho, že neměl k dispozici adresy všech, jejichž přítomnost by byla vhodná a omlouvá se pokud nedostali pozvánku.

Všichni, kdož by měli o setkání 1. května 1970 zájem, mohou dostat podrobnější informace na mnichovském telefonním čísle 48 80 65 – vždy ve večerních hodinách.

ex

Soudný člověk jistě pochopí, že nebudeme rozšiřovat a popularizovat díla těch spisovatelů, kteří od srpna 1968 žijí většinou nelegálně mimo na-

ním atd. Když je takových dopisů denně více, začínou působit, i když je házíte do koše. Neměl jsem kam couvnout, musel jsem přijmout rizika, která byla spojena s politickou akcí.

Snad nejučinnější byly telefonické noční hrozby. Třeba předeslat, že jedním z korunních svědků Masarykovy smrti byl Pavel Straka, který byl v kritickou noc v budově ministerstva, a který prohlásil, že byl zamčen, kolem půlnoci slyšel jezdit auta, telefonicky byly vypnuty. Olga Scheinpflugová potvrdila jeho svědectví, ale za týden byla mrtva. V oněch dnech série podivných „sebevražd“ vytvořila jakousi psychózu obav. Nejnejpříjemnější pocit z roku 1968 byla půlnoc 15. dubna 1968, kdy zazvonil telefon a hluboký hlas řekl: „Víte, že existují jedy, po nichž zemřete, aniž policie zjistí příčinu smrti? Dnes byla pitvána Olga Scheinpflugová.“ Pak zavěsil. Věděl jsem, že rozvědka pracuje s podobnými prostředky a sebevraždy v lesích byly podezřelé. Je-li člověk sám konfrontován s podobnou možností a má-li vztáhnout tyto metody sám na sebe, je to nepřijemné. Měl jsem potřeby v životě strach. Poprvé na barikádách před panzerdivízi SS, podruhé s autem v mlze na nechráněném železničním přejezdu, kdy jsem slyšel hukot příjízďujícího vlaku – a teď potřeby. Chlěl jsem se okamžitě zamknout ve své podkrovní garsonce, ale nikdy jsem nezamýšlel zvenčí. Zámeček byl snad rezivý, prostě to nešlo. Přišli tři noci jsem nespál doma. Brzy potom jsem slyšel v telefonu hlas jednoho malíře, který mně telefonoval v jakémsi nervovém zachvatu a stále opakoval: „Oni nás všechny zabijí, všechny nás zabijí, všechny nás zabijí.“ Dodnes nevím, co předcházelo. Nejhorší však byly poznámky mých blízkých přátel, kteří mně upozorňovali, že není vhodné podceňovat účinnost metod Státní bezpečnosti. Dodnes je nepodceňuji.

Ve dnech, které následovaly, jsem dostal mnoho dopisů a telefonátů i návštěv. Když vynechám řadu údajů, jež byly později zveřejněny v tisku, zbývá několik základních, které by stály za ověření a které zveřejněny nebyly:

X. X., bývalý sociální demokrat, vyprávěl 7. dubna 1968, že chodil hrát šachy s Richardem Slánským, bratrem zavražděného Rudolfa Slánského, a že s ním kolem února 1948 hovořoval o politice. X. X. jednou vyjádřil názor, že Jan Masaryk chce vstoupit do sociální demokracie. Slánský prý výrazně řekl „nikdy ne!“, což bylo X. X. v

• Velký úspěch u švédských televizních diváků měl režisér J. Sequens se seriálem Hříšní lidé města pražského, který uváděl první televizní švédský program.

• V Torontu byl zvolen nový prozatímní výbor Sociálního sdružení čs. politických vězňů (Kana-da). Tajemníkem je Milo Komínek, tiskovým referentem Jiří Bláha.

• „Čínské hedvábí“ je název výstavy v síních Náprstkova muzea v Praze.

• Sólistka opery Státního divadla v Brně Hana Janků zpívala v západním Berlíně s velkým úspěchem Leonoru ve Verdiho Sile osudu.

• V Praze zemřel náhle prof. MUDr. Miroslav Jaroš, profesor ortopedické a dětské chirurgie a člen četných čs. i zahraničních vědeckých společností.

• Československo – kdy si bramborářská velmoc – dováží brambory z

Egypta. Ranné brambory prodávaly prodejny pouze v některých místech – za 5,20 Kčs za 1 kg.

• V Národopisném muzeu ve Vídni otevřeli výstavu uměleckých sbírek pražského Státního židovského muzea.

• Film „Kladivo na čarodějnice“ získal „Zvláštní cenu“ za vysokou uměleckou hodnotu na filmovém festivalu v argentinském Mar del Platá. Je to další úspěch československé kinematografie.

• Národní umělec Jan Pivec, člen činohry Národního divadla, požádal ředitelství ND o ukončení smluvního závazku a odešel na vlastní žádost.

• Naděžda Kniplová, členka opery Národního divadla v Praze, hostovala v italském Turinu třikrát v roli Venuše ve Wagnerově Tannhäuseru.

• Mezinárodní jury Interkamery udělila v Praze hlavní cenu švýcarské

firmě Paillard Bolex za automatické zaostřovací zařízení.

• Dnem 1. března byly zrušeny barrandovské tvůrčí skupiny pro „zneužívání filmové tvorby ve prospěch protisocialistických sil“. Jejich činnost byla přenesena do sedmi dramaturgických skupin a na šéfy produkce. Noví vedoucí skupin byli již jmenováni.

• Sedmdesát let se dožil člen Národního divadla, tenorista Jaroslav Gleich.

• Československá meteorologická služba oslavila v minulých dnech padesáté výročí svého založení.

• Občan SSSR Iljin, který loni v lednu vypálil několik ran na automobil s kosmonauty (nebo na druhý automobil s Brežněvem?), byl podle soudní expertizy uznán duševně chorým a soud rozhodl izolovat Iljina od společnosti do psychiatrické léčebny.

ří sice ztratili stránky novin a státní mikrofony, ale nic se jinak nenaučili a miní své, dějiny odsouzené názory propašovat do básní, povídek, do dramát a románů.

Bude nutné vrátit státu a jeho orgánům plnou ingerenci a řídicí pravomoc v celém systému socialistické knižní kultury a zabezpečit tak, aby

Z. Z., vypověděl, že byl dlouho vězněn a mučen, protože v noci 10. března viděl utíkat některé muže z Čermínské paláce. Z. Z. byl pln strachu z možného otevření případu a varoval před takovým jednáním. Nejasné narážky se vztahovaly k údajnému setkání na letišti. Přítomný Zorin měl snad Masarykovi zabránit v odletu. Zorin byl Berijův zmocněnec pro východní Evropu, nyní sovětský velvyslanec v Paříži.

Anonym: Píšíte o smrti Jana Masaryka. Dám Vám typ: Zeptejte se na to Rudy Baráka, a možná, že vám řekne, že moc o tom ví Černý ze zeměvěrných závodů, co tam dělá ředitele a co je člen STB. Ten má k těm, co to udělali moc blízko a možná, že je jeden z nich. Aspoň se tím chlubil už před mnoha lety a všechno to hrálo s tím, co jste napsali.

Anonym, který bydlí na Pohořelci tvrdil, že bydlel u Čermínské paláce. Prý o půlnoci přišli čtyři Rusové a telefonicky byly vypnuty. Ráno měli vyvážit nějakou rakev.

M. M., spisovatel mi vyprávěl, že jeho přítel se vracel pozdě domů z okolí Ruzyně. Cestou potkal člověka, přicházejícího v protisměru. Chodec říkal, že je Jan Masaryk mrtvý, a že ho utloukli v Ruzyni. Později slyšel zprávu o sebevraždě z rozhlasu.

Anonymní telefonický rozhovor se zaměstnankyní policejní laboratoře, která sdělila své jméno a vypověděla, že dr. Teplý spáchal sebevraždu 4. ledna 1949. Dr. Teplý pitval Jana Masaryka, po jeho smrti byl velmi zaražen. Odůvodnění jeho sebevraždy rodinnými poměry bylo nepravdivé. Na pracoviště prý po jeho smrti přišel jakýsi příslušník Státní bezpečnosti, který se vyjádřil, že „Dr. Teplý moc věděl a musel jít.“ Autorka tvrdila, že byla blízkou spolupracovnicí dr. Teplého.

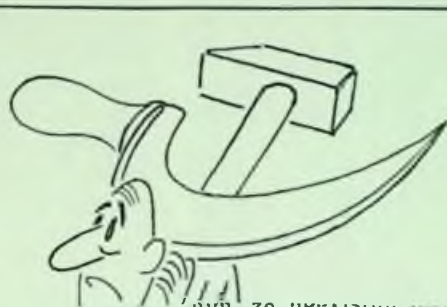
Anonymní telefonický rozhovor 6. dubna s paní, která tvrdila, že zná připravovatele atentátu na Masaryka a že mně sdělila podrobnosti v pondělí ústně.

Anonym sdělil 8. dubna, že slyšel od šoféra, který vozil Jana Masaryka z návštěvy od Beneše, že Masaryka zastřelil Zorin. Kladl opakovaně sugestivní otázku, zda žije tento Masarykův šofér nebo jeho matka, s níž se anonym prý setkal a která potvrdovala tuto verzi. Uvedl také nejasné souvislosti s případem Masarykova ku-

tura se pod dojmem nových svědectví snažila získat znovu kontrolu nad bouřlivým zájmem veřejnosti a uveřejnila ve všech novinách nabídku, že bude průběžně informovat veřejnost i o dílčích výsledcích. Nazítří byl uveřejněn ve Večerní Praze (8. dubna) rozhovor s dr. Jiřím Kotlářem, vyšetřujícím případ, v němž byla velice podezřelá formulace, že totiž nejde vůbec o vyšetřování, ale o objasnění případu, což je právnícky řečeno zcela irrelevantní úřední jednání. Chápal jsem, že dr. Kotlář nechce skončit během několika dní stejně jako jeho kolega F. Břešťanský, jenž byl nalezen oběšen v lese u Prahy před několika dny. Z rozhovoru bylo zřetelné, že generální prokuratura má jediný zájem – uklidnit občany a získat kontrolu nad publikací svědectví, jež se náhle valila tiskem, aniž policejní orgány mohly cokoli kontrolovat. Reagoval jsem na tento interview ihned krátkým článkem pro Literární Listy, které jej však neuveřejnily. Článek zněl takto:

Důležitý dokument o smrti Jana Masaryka

„V posledních týdnech vystoupila řada československých občanů v tisku s různými svědectvími, dohady a s myšlenkami, jež mají přímou či nepřímou souvislost se smrtí Jana Masaryka. Dnes lze prohlásit, bez ohledu na původní Randlovův článek ve Spiegelu, že na základě výpovědí čs. občanů je neudržitelná původní verze vládní zprávy o smrti Jana Masaryka, že čs. občané chtějí znát novou a tentokrát pravdivou verzi vládní zprávy o smrti Jana Masaryka. Generální prokuratura uveřejnila pod tlakem veřejného mínění první zprávu, jež vzbuzuje naději, že vyšetřování se děje s cílem zjistit pravdu a nikoli s cílem ji zastřít. Nemůžeme však přehlédnout, že první reakce generální prokuratury byly velmi rozpačité a že 8. dubna 1968 prohlásil dr. Jiří Kotlář, vedoucí odboru vyšetřování, redaktoru Večerní Prahy doslova toto: „Naším úkolem je objasnit smrt Jana Masaryka, objasnit jeho sebevraždu. Zatím nejsou žádné skutečnosti, jež by nasvědčovaly podezření, že byl Jan Masaryk zavražděn. Domnívám se, že je třeba naopak odpovědět na otázku: Vyšetřujete smrt, anebo objasňujete sebevraždu? To proto, že nelze k ničemu dojít, vycházíme-li předem z přesvědčení, že víme, jak Jan Masaryk zemřel. Stejně nemůžeme a priori vycházet z pracovní hy-

ním, že nebudeme věnují žádnému šetření. Formule objasňování byla tak gumová, že poskytla čas, než opadne senzace, a vytvořila dojem, že prokuratura skutečně věc zkoumá. Tak se odvedlo rozhořčení na slepou kolej legální procedury, v níž hlavní osoba objasňovatele – dr. Kotlář – měla jediný úkol: nepřipustit, aby pravda vyšla najevo. V tom si vedl dobře. Především získal z ministerstva vnitra dvě krabice dokumentů, VSTB 8891 a VSTB 4591, kde je i pitvný protokol. Neuveřejnil však ani jediný protokol, jediný dokument, ačkoli právě zveřejnění dokumentů bylo hlavním obsahem podání prokuratury. Dále požádal o spolupráci pracovníky Státní bezpečnosti, tedy právě úřad, jenž měl případnou vraždu na svém kontě. Hle, demokratizovaná justice. Napřed generální prokuratura prohlašovala, že bude vydávat průběžné zprávy, ale nikdy žádnou nevydala. Pak dr. Kotlář jejím jménem prohlašoval, že mrtvola bude exhumována, bude-li toho zapotřebí a že budou zveřejněny výsledky šetření. Nikdy tak neučinil. Dr. Kotlář však velmi pečlivě zdůraznil drobné chyby původního Randlova článku a rozpory ve výpovědích svědků. Brzy nato však přišel další, snad rozhodující obrat.

SOVĚTSKÝ PROTIÚTOK

V úterý dne 16. dubna 1968 byl zveřejněn v Rudém právu článek Jiřího Hochmana, který hovořil o skandální roli Berijova gangu při pogromech na čelné funkcionáře KSC v letech 1949–52. Ačkoli se autor vyslovoval spíš pro verzi sebevraždy, nevylučoval, že v Masarykově smrti byly zapleteny Berijovy gorily. Hochmanovi se zdálo, že není rozumné přijímatelný důvod pro vraždu, což nespědí o jeho velké soudnosti, ale nevylučoval, že v minulosti pracovaly bezpečnostní služby tak, že se o jejich činech vláda ani nemusela dovědět. Autor tančil mezi vejci na šesti sloupcích, neváhal opakovat otevřeně lži partajní ideologie a citoval názor CIA a Waltera Lippmana jako svědky verze sebevraždy. Článek by byl zůstal bezvýznamný, kdyby se nebyl objevil právě v ústředním orgánu KSC, a kdyby závěrem nebyl autor požádal sovětské přátele o pomoc při objasnění zločinu Berijovy kliky. Jeho článek byl nověcný a obsahově nekritický, ale na Rudé právo skandlní.

máte slovo

MÁTE SLOVO – Č. 7

... Myslím, že z těch 90 tisíc nových emigrantů bylo jen velmi málo „donuceno“ odejít, jak říká paní Čáchová. Každý tak činil sám a s plným vědomím. Jestli byl někdo donucen v zájmu své svobody (tím myslím nepřebývání v českých vězních) pak to byli právě paní Volní, Winterové, Kučerové a jak se jmenují všichni ti, co se tak exponovali v 68. roce. Ovšem i ti odešli proto, aby mohli pokračovat svobodně ve své práci a ne proto, aby nařikali. Dost jsem se zajímal o dění v Československu. Je mi líto, ale jméno Čáchová mezi „kontrarevolucionáři“ nefigurovalo, právě jako moje zméno ne...

J. Veselský, Schöckingen, NSR

... dovolu, abych nesouhlasil s paní Čáchovou, v názoru na pp. Volného, Wintera, Svítáka a další. Nedomnívám se totiž, že to byli oni, kdo mě donutil opustit vlast. Naopak. Vážím si jich, neboť patřili k málu poctivých komunistů, kteří prohlédli sugerovaná dogmata a začali myslet po svém...

F. S. Gull, Guelph, Kanada

PROSTOR PRO NĚCO NOVÉHO – Č. 7

... Paní Slávka Hněvšínská nabádá ve své poznámce skupinu významných mezi námi, aby dovolili jednu velkou teorii, která se jmenuje „socialismus s lidskou tvář“. Má mít své A a své Z, má to být jakási kuchařka pro nového pana Spasitele, který má konečně vyvést lidstvo z bludů na širokou cestu poznání.

Isem v tomto směru velice skeptický: věřím totiž, že kdyby na to stáčila jednoduchá anebo zjednodušující teorie, lidé by už dávno byli bez těch protivně základních problémů...

P. Praha, London, Kanada

EX – Č. 8

... tentokrát je to Sláva Volný. Jeden neví, co nad těmi pár větami: smát se? plakat? – Zůstává pocit hořkosti a chut polévku v ústech. Ta malá zprávička vystihuje totiž situaci doma lépe než sebezvučnější komentář. Vviadňuje opravdu zoufalé odhodlání těch „normalizátorů“, nevědíci jak ze začarovaného kruhu...

I. Pleticha, Lake Jackson, USA

ADMINISTRACE TEXTU

je v podmínkách, ve kterých časopis děláme, jedním z největších problémů. I zde totiž „pracujeme“ bez profesionálních zaměstnanců. Přesto bychom však rádi TEXT expedovali včas, na správná místa a bez zbytečných problémů a reklamaci, které nás mrzí. Mnohé nám můžete sami ulehčit.

• Nahlasíte-li nám včas případné změny adres, urychlíte tak dodávku novin, a navíc dojdou správně ke svému adresátu.

Účtárna TEXTu je v současné době – z organizačních důvodů – oddělena od expedice. Pouhé zaslání předplatného novými abonenty nezaručuje ještě rychlou dodávku TEXTu.

• Upozorněte laskavě nové zájemce o TEXT, aby se hlásili k odběru buď objednacím lístkem nebo dopisem či korespondenčním lístkem. Dostanou pak TEXT okamžitě.

Protože mnozí z našich čtenářů dosud nezaplátili část předplatného, někteří – a je jich málo! – dosud dluží celé předplatné, vložili jsme do tohoto čísla složenky nebo rozpisy předplatného pro zámoří.

• Nežlobte se na nás za onu složenku, pokud je Vaše předplatné v pořádku. V opačném případě jsme přesvědčeni, že sami víte, co máte udělat.

Předem vám, milí čtenáři, děkujeme. Za pochopení i za pomoc.

martin lovčan

nie páchatel', obet' je na vine

V istom mnichovskom židovskom starobinci zhorelo pred nedávnom sedem ľudí, ktorých Himmlerove komandy nestihli spáliť. Na mnichovskom letisku zmari-li náhodou dva dôkladne pripravené atentáty, pričom sa podarilo zadržať a identifikovať dvoch arabských páchatel'ov. Ziaľ, vo Svajčiarsku sa im to podarilo: nad Würenlingom sa ako fákla zrútilo lietadlo typu Coronado, pričom zahynulo všetkých 47 ľudí na ceste do Izraela.

Svetom sa preválila vlna rozhorčenia, takmer zúfalstva, ale prvou reagenciou bolo zastavenie dopravy ľudí i pošty do – Izraela. Znovu sa tu prejavila ústupčivosť, strach pred brutalitou, ako neraz v dejinách posledných generácií. Pred tridsiatimi rokmi ustupovali krok za krokom nacistickým teroristom; v prípade pokusu o zlúžštenie komunizmu u nás doma, obviňujú reformistov zo zahravania sa s ohňom, z dráždenia veľruského medveda a v prípade Izraela sa to znovu opakuje.

Trvalo to niekoľko dní, kým si v Londýne, Paríži i inde uvedomili, že nemožno neustále ustupovať teroru a trestať obeť.

Aj proarabské organizácie v západoeurópskych krajinách, vrátane Svajčiarska, videli, že ich chránenci prestrelili. Postupne sa distancovali od tohto spôsobu boja za „oslobodenie Palestiny“ v európskych mestách a letiskách. Dokonca aj niektoré arabské vlády, ba aj isté odbojové organizácie, platené olejárskymi šejkmi, vyjadrili svoj nesúhlas s útokmi na civilné osoby tisíc kilometrov od vlastného bojiska.

Sovietska propaganda spočiatku mlčala ako sľina, no neskôršie sa predsa ozvala. Azda našla slovo na odsúdenie spáchaných zločinov? Kdežeby. Podľa toho treba hľadať vinníkov medzi sionistami i bicyklistami, či opačne...

Hoci sa nemožno čudovať sovietskemu postoju k teroristickým akciám arabských odbojových organizácií, podchvilou ma predsa len udivuje postoj veľmoci, samo-

deržaví, keďže sa v každodennej svojej ideologickej moglibe nespočetnekrát zaprisaha vernosťou všetkým svojim svätým, najmä však Marxovi a Leninovi. Lebo veď jednou zo základných zásad učenia týchto svätých je odmietnutie teroru ako formy boja či už triedneho alebo národnooslobodzovacieho.

Ktosi by mohol namietaf: môjtybože, iba túto zásadu zradili a pošliapali? A koľko ich ešte pošliapu do momentu, keď sa budú odhrávať ceremónie a modloslužby na počesť stého výročia narodenia svätého Vladimíra?

V skutočnosti vyvíra tento postoj z celkovej podstaty sovietskej politiky na Blízkom východe (nie ináč ako na Ďalekom východe), spadajúcej do rámca globálnej stratégie zahraničnej politiky bielych cár a ich červených potomkov po meči i praslici. Len si spomeňme, ako došlo k poslednému dejstvu konfliktu na Blízkom východe.

Istej májovej noci, okolo druhej nad ránom, sa znenazdajky ohlásil u vtedajšieho izraelského premiéra Eškola sovietsky vyslanec Čuvachin. Odovzdal izraelskému štátnikovi protestnú nótu, v ktorej vláda SSSR protestuje proti sústreďeniu izraelských jednotiek na sýrskych hraniciach. Hoci ho Čuvachin prekvapil za nočného spánku, vedel Eškol okamžite odpovedať bez toho, že by musel zvolať ministerskú poradu. Pritom sa ponúkol Čuvachinovi, že ho doprovodí po zmienených úsekoch, aby ho presvedčil, že sovietska nóta se zakladá – mierne povedané – na nepravdivých informáciach. Môžbyť Čuvachina samotného. Keďže to asi pán Čuvachin vedel, láskavo odmietol Eškolu ponuku, akiste s výhovorkou, že na to nedostal zatiaľ poverenie.

Na to bol nástup vyše stotisícovej egyptskej armády na poloostrove Sinaj. Násir vyhlásil blokádu Tiranskej úžiny a za hudobného doprovodu ohlásila všearabská propaganda koniec Izraela ako štátu a likvidáciu jeho obyvateľstva v Stredozemnom mori. Sovietska tlač

(mimochodom aj Rudé právo i bratislavská Pravda) sa poponáhľali zdôvodniť tento akt Násira ako vnútornú vec Egypta, do ktorej nik nemá práva sa zamiešať. Slovom blokáda, ktorú sovietsky návrh na definíciu agresie vyhlasuje za jasný vojnový čin agresie, dostáva v prípade Tiranskej úžiny s cieľom zahrdúsenia Izraela posviacku Moskvu.

Násir vyhnal jednotky OSN z pohraničných úsekov, aby si uvoľnil ruky na uskutočnenie snov arabskej propagandy a Moskva i jej opričníci v jej tábore mu k tomu tleskali.

To nie ja tvrdím, žeby sovietska politika hrala nejakú úlohu v súvislosti s rozpútaním tretej vojny na Blízkom východe. Ak v tomto prípade možno veriť Násirovi, povedal vo svojom abdikáčnom prejave na piaty deň vojny, 9. júna 1967 popoludní, že uskutočnil všetky vojenské opatrenia na podklade informácií zo strany sovietskych priateľov.

Od toho času nadobúdala teror ozbrojených nepravidelných organizácií proti izraelskému i arabskému obyvateľstvu doma i proti nič netušiacim civilom v európskych mestách a na letiskách čoraz väčšie rozmery. Vybuchujú sovietske i čs. granáty, rapotajú ruské kalašnikovky... Žeby ozaj ona mierová, socialistická, poľahke komunisticá veľmoc, ochrankyňa slobody všetkých národov okrem tých, ktoré má v područí, bola tútorom bezúždného teroru? Ona mocnosť, ktorá obsadila aj našu domovinu zo strachu, že ju niekto iný oberie o slobodu? Aj keď to je pravda, mne sa tomu stále ešte nechce veriť. Zrejme preto sa ma o tom silou-mocou usilujú presvedčiť.

A zatiaľ tečie krv a ľudia sa škvaria ako v nacistických koncentrákoch. Lebo iba tí by to krviprelievanie mohli zastaviť, ktorí ho rozpútali. Ti práve nemajú napodnho: v priebehu tohto vojnového dejstva sa ruská námorná vojnová flotila usadila v Stredozemnom mori. (Čo by na to povedal admirál gróf Čačikov pred sto rokmi v Sevastopole?) Do Egypta a Sýrie dopravujú najmodernejšie zbrane aj s tisícimi odborníkmi. Tito noví beráteri sa pripájajú ku stovkám poradcov, ktorí sa tu usadili po nacistickej porážke. Tu si našli bezpečný azyl pod ochranou „progresívnych“ a „socialistických“ mocipánov. Tu sa spojili dva protiizraelské, poľahke protisionistické bloky. A tento jednotný „protisionistický“ front drží vojnovú situáciu vo vare.

Lenže oni tvrdia svoje: na vine sú sionisti a bicyklisti, či naopak...

flanderka a pastorek

„Aparát fotografický síce u neho nalezten nebyl, ale jest domněnka, že ho někde skrývá, a proto ho s sebou nenosi, aby odvrátil od sebe pozornost, čemuž nasvědčuje i jeho vlastní doznání, že by fotografoval, kdyby měl aparát u sebe. Jisto je, že podle jeho vlastního doznání jedině to, že nemá aparát fotografický s sebou zabránilo tomu, aby nefotografoval nádražní budovy a vůbec místa strategické důležitosti a jest nesporné, že by byl tak učinil, kdyby měl dotčený fotografický přístroj, který ukrýl, při sobě. Jedině té okolnosti, že nebyl fotografický aparát při ruce, lze děkovati tomu, že u neho nebyly nalezeny žádné fotografie“ — píše anno 1914 z Putimi vachmajstr Flanderka, kterého zádovčí tolik obdivoval pro jeho hlavu (viz J. Hašek: Švejk 2. díl, kap. Budějovická anabáze).

„Není žádným tajemstvím, že v současné době někteří komunisté odcházejí ze strany. Utíkají zbaběle před odpovědností, vnitřně dezertovali. Ano, budou se tedy na nás už jen dívat. Na nás, kteří jsme se nezlekli své odpovědnosti a dál ponese me na svých bedrech to těžké, ale krásné břemeno, abychom je vynesli až na sám vrchol svého vysněného a vytouženého cíle. A až je tam vyneseme, a my je vyneseme, musíme vynést, tuším, co nám řeknou ti, kteří se jen a jen dívali. Ano, vynesli jste je, ale měli jste je nést jinak, my bychom je nesli jinak. Bude to však spravedlivé, co myslíte? Ptám se proto vás, kteří se chcete jenom dívat. Copak to krásné břemeno, které chceme přes všechny překážky nést a vynést a my je vyneseme, až do toho vrcholu, který se jmenuje komunismus, je břemenem jenom těch, kdo je nesou? Není v tom našem společném břemeni i naše společné štěstí? Přemýšlejte o tom! Ještě je čas! A čas bude vašim soudcem!“ — píše duchovní spřízněnce a vnuk putimského strážmistra Bobuř Pastorek, jinak herec pražského Realistického divadla, pro vrchnost anno 1970 (viz Rudé právo ze 14. března t. r.).

Služebníci to mají těžké; už už byla naděje na odbalení kontrarevoluce v Rakousku-Ubersku. Už už se zdálo, že v Československu konečně někdo vyvalí sladké břemeno komunismu až na vrchol — a pak z toho vždycky nějak sešlo.

V Dikobrazu se tím také zabývají; nějaký žertěť nakreslil jak Sisyfos valí své břemeno a odpočívá pod samotným vrcholkem. Z polorozpadlé chatrče na úpatí vychází žena a volá: Sisyse, nech teď toho valení a pojď dolů, přivezli ublí! Práce antického hrdiny, jak můžeme předpokládat, bude po složení fúry pokračovat. A znovu bude Sisyfos stát pod vrcholkem, a znovu jej přeruší jiné „přivezli“: například brambory, maso, nitě, podvlečky anebo hřebíky. A tak je pořád co valit a pořád i důvod valení přerušovat. Čas při tom bude soudcem těm, kteří se za 22 let valení vyčerpal i a nyní malověrně postávají opodál — tvrdí Bobuř Pastorek.

Bobuř Pastorek valí své břemeno v množném čísle; někdo mu tedy pomáhá? Komunisté mají síce od pradávna sklon k exhibicionismu, systematické práci se však doposud dokázali vyhnout. Známe to z jejich historie poměrně dobře.

O několika spoluválcích byla řeč už minule: v kultuře to valí s. ministr Brůžek, kandidát věd. Ve školství s. ministr Hrbek, doktor věd. Mají, přibližněme-li k jejich akademickým okrasným příležitostem, čáku jít na věc opravdu vědecky.

A tak se i my valíme k závěru našeho dnešního valení: Dokud se valí doma, takřkajíc mezi sebou, málokdo se to ve světě jirém dozví. Ale na konci března začali soudruzi válet i mezinárodně — na československé misi při OSN. Soudruh Černík tam zaproteštoval proti uvádění amerického snímku o padesátileté historii Československa. Celý film trvá dvacet minut, včetně poněkud prostoduché scény údobí první republiky (reprezentují selky a ozaři z moravského Slovácka). Vele vyslanec Černík protestoval dokonce kvůli pěti minutám věnovaným sovětské okupaci Československa. Nevzdělá jme žádnou scénu, která by nebyla obešla svět už před téměř dvěma roky. Ale Sisyfos Černík dostal zřejmě od Sisyfa Červoněnka rozkaz, aby se pojal sisyfoské práce: vyvalu sladké břemeno normalizace až na samotný vrchol mezinárodního uznání. Malověrní doma a za hranicemi přibližují jak se s tím flanderkové, pastorki a další budou vyrovnávat.

PELA

adolf müller

o divné logice

S každým měsícem časového odstupu od roku 1968 přibývá informací, dokumentů a nových fakt, jak tomu vlastně tam či onde, v ten či onen moment československého jara skutečně bylo. S nejrůznějšími svědectvími se hlásí dogmatikové doma i reformátoři v zahraničí. Historikové si jednou nebudou moci vsutku stěžovat. Obraz, který se naskytá je chaotický a lidská nedokonalost v něm vystupující aktérů se zdá být daleko větší, než je tomu jinde a v jiný historický okamžik. Jde ovšem do značné míry o optický klam — stačí se podívat do archivu kteréhokoli státu v kteroukoliv dobu a nalezneme značné podobnosti. Jen jednoho bývají obvykle aktéři z jiných historických okamžiků ušetřeni: takové míry zájmu světové veřejnosti o jejich osoby a činy a takového stupně publicity, jaké se dostává i těm nejmenším detailům pražského jara.

Pod návalem faktů se však zdá mizet mnohdy základní logika a smysl československého reformního pokusu. Aby toto co nejrychleji zmizelo a zbyl jen obraz chaotické anarchie Československa anno 1968, je základním cílem sovětské ideologické argumentace a propagandy. Přizvíska jako „iluzorní“,

„naivní“, „neschopný“ byla pro československý pokus vytvořena v redakcích Pravdy a Izvestij. Měla co nejrychleji zakrýt a pokud možno i zdůvodnit skutečnost, že proti těmto „iluzím“ se musel SSSR dopustit agrese a že proti „naivním“ muselo zakročit několik tankových divisí. Protivník musel být nejen rozdrčen, ale i — a to hlavně — zbaven přitažlivosti. Jen tak je možno se preventivně uchránit něčeho podobného, jindy a jinde. Až potud je sovětská snaha logická, byť více naivní a iluzorní, než ti, a to, proti čemu je zaměřena. Systém z něhož snaha vychází se totiž stará sám o to, aby jaro a la ČSSR nebylo ve východním bloku posledním. Jen místo, čas, konkrétní motivy, formy a metody se budou měnit.

V posledních měsících však vzniká pražlátní aliance. Také v demokratickém tisku západních zemí přibývá autorů, jejichž označení československého pokusu se od sovětských téměř v ničem neliší. Patří mezi ně i ti, kteří ještě v letních měsících 1968 byli nejvášnivějšími obdivovateli „československého experimentu“. Pokud mají ti to autoři na mysli kritiku taktiky pražských reformátorů nebo dodatečně deheroisují postavy těch ně-

kolika světu známých reprezentantů Československa roku 1968, nelze jim nic vytýkat. Shodných názorů již tehdy ani v Praze nebo v Bratislavě nechybělo. A skutečně zasvěcení neměli ani v zahraničí v tomto směru zbytečných iluzí. Přirozený je i posun v názorech příslušníků demokratické levice československé i jiné). Československá „laboratoř“ pivě poloviny roku 1968 prověřila nojednen jejich falešný předpoklad, nebo mylný závěr. Jen málokdy měla politická věda takovou možnost si své teoretické postuláty ověřit v praxi. Nevyužít, nebo ignorovat tuto možnost by bylo trestuhodné.

Jinou kapitolou jsou však autoři, kteří nyní kritizují pražské „iluze“, z takzvaných „zásadních pozic“. Příkladem, typickým pro mnohé je stať západoněmeckého profesora Petra Christiana Ludze, otištěná v loňském roce v americkém časopise „Problems of Communism“ a přetištěná nedávno v NSR („Der Neue Sozialismus“, čas. Die neue Gesellschaft č. 1. 1970, Bonn). Autor dochází k závěru, že „koncepce humanního socialismu ztroskotala“, československý pokus zůstal „politický bezvlivu“ a stává si ptázkou, proč tomu tak je, na což prý nedává odpověď žádná z desítek a stovek publikací a stálí, které se Československem zabývají. Promíne-li mu přílišné sebevědomí, s nímž házi do stoupy všechny dosavadní práce těch, kteří se Československem na celém světě, a mnohdy velice seriózně, zabývali, nelze mu promíout, že pomijí prakticky bez povšimnutí hlavní a očividný důvod československého „ztroskotá-

ní“, známý i miliónům neakademických současníků: sovětskou ozbrojenou intervencí a okupování země vojsky pěti států. Sovětská propaganda z něho musí mít radost a jeho stať již bezpochyby zaznamenala. A to nejen proto, že tak závořile pomlčel o sovětském zákroku, ale jistě i proto, že ve snaze nalézt — samojediný — ten pravý důvod na svoji řečnickou otázku, odpovídá v mnohem téměř v duchu argumentace byrokratických dogmatiků Východu. Politický vývoj státu (v tomto případě československého) je pro něho, podobně jako pro některé marxisty (s nimiž ovšem nechce mít nic společného) bezprostředním odrazem filosofického učení. K vysvětlení celého hlavolamu mu proto stačí rozbor prací několika čs. filosofů, především K. Kosíka, M. Průchy a I. Dubského, jejichž názory označuje za „romantické a konzervativní“. Pod vlivem jejich názorů prý byli čs. revizionisté přilíši „moralistní“, „antikonsumní“(!), nepřátelští vůči „všem formám byrokratické organizace“, a proto se jim prý nemohlo povést „proměnit úspěšně rozdrážděné masy v politickou a administrativní moc“. Celá škála aktuálně-politických a materiálních motivů pražského jara, skutečná politická diferenciaci v zemi a především možnosti a meze strategie i taktiky reformátorů v systému sovětského bloku jej příliš nezajímá. „Konečným výsledkem“ podle Ludze „bylo, že kritika existujícího systému, která spočívala na filosofických spekulacích, nebyla schopna formulovat životaschopný alternativní socialistický systém“. Za takový zá-

věr by se nemusela stydět ani Tribuna. Přál bych ovšem autorovi ze srdce, aby mu milióny čs. občanů odpověděli jaké „filosofické spekulace“ je vedli ke kritice a k „rozdráždění“ proti zřízení a aby mohl i v Moskvě položit při nejbližší příležitosti otázku co bylo vlastně důvodem toho, že se daly do pohybu statisíce vojáků proti těm, kteří nebyli schopni „zformulovat životaschopný alternativní socialistický systém“.

Nebylo by nutné polemizovat s autorem, který si ve své státi plete Liblice a Lidice, nebyl-li by svého druhu reprezentantem mnoha podobných. (Dokonce i tak ostrovtipný a neúnavný publicista a znalec československých poměrů jako Pavel Tigrid dospívá k tomu, že československý experiment byl — z vnitropolitických důvodů — „odsouzen k neúspěchu“ a ironizuje ty, kteří budou „nadále pěstovat iluze o rozkvětlém pražském jaru, jemuž zlý Sovětský svaz znemožnil proměnit se v léto a vydat plody.“ Viz Svědectví č. 38, str. 230).

Existuje snad, vědecky doložitelné, jiný důvod pro přerušení československého experimentu, než byl zásah Sovětského svazu a jeho vazalu? Neposiluje, byť nechtěně, každá podobná ironizace chaboučké argumenty interventů a jejich domácích pomahačů?

Předmětem každého sebekritičtějšího, ale seriózního rozboru může být jen to, co se historicky událo a nikoliv to, co by se snad bylo hývalo událo, kdyby... Skutečností proto zůstává, že českoslo-

(pokračování na str. 4)

přemysl janýr

perspektivy před námi

V průběhu jednoho půlstoletí vyvolaly události na území Československa čtyřikrát vlnu odchodů za hranice vlasti. Jestliže v prvních dvou případech, v r. 1914 a 1939 byl přímým impulsem válečný konflikt, zdálo se v r. 1948, že je obdobný konflikt přede dveřmi. To určovalo politickou orientaci těchto emigračních vln na jeho předpokládáný výsledek; v jeho rámci vytvářely základnu své konkrétní činnosti v souladu s perspektivou myšlenkového vývoje doma. Okolnost, do jaké míry se to jednollivým proudům podařilo správně stanovit, určovala i jejich osud. V průběhu první i druhé světové války se tak některé z nich ocitly na okraji dění.

Politika třetí emigrační vlny v r. 1948 se orientovala na možnost války nebo vnitřního převratu a hledala proto pomoc a podporu především u západních velmocí. K válce nedošlo a při posuzování vnitřních sil a myšlenkového vývoje doma a mezinárodních předpokladů se předpoklady nesplnily. Především politika Spojených států používala této emigrace v různých fázích následujícího vývoje podle svých potřeb ke slavnostním prohlášením, jež však za dané mezinárodní situace zůstávaly jen prohlášeními, neschopnými cokoli ovlivnit. To ukázalo slepou uličku této cesty.

Čechoslováci, kteří zůstali v zahraničí po r. 1968, stojí v situaci, která se od situace předchozích tří emigrací zásadně liší. Evropa a svět nestojí uprostřed válečného konfliktu, jako v r. 1914, ani před jeho bezprostředním vypuknutím, jako v r. 1939, ani před jeho možností jako v r. 1948. Naopak.

Ti, kteří v minulosti opouštěli Československo, stáli vždy před situací stabilizovaných mezinárodních poměrů (stabilizovaných ve smyslu jasně vyhraněných front). Dnes stojí Evropa před obdobím přechodacování současného stavu Evropy, rozdělené frontou studené války a před možností jeho perspektivních změn. Zesilují náznaky, že by budoucí období nemuselo být dosavadním obdobím mírové koexistence s prstem na spouště. Tyto znaky existovaly již před r. 1968 v embryálním stavu. 21.

adolf müller

o divné logice

(dokončení se str. 3)

venská reforma, až do dne intervence, se — a ve značné míře úspěšně — pokoušela vytvořit společenský model pro zemi převálcovanou dvaceti lety dogmaticko-komunistické vlády a začleněné do východního bloku. Úspěšnost tohoto pokusu dokumentuje vývoj v zemi mezi lednem a srpnem a — intervence sama. Na tom nic nemění fakta dokazující (v mnohém přirozenou) omezenost oficiálních politických reprezentantů Československa onoho období. Ostatně je třeba už jednou přesně rozlišovat kdo byli kolektivní autoři reformem, kdo jen jejich (přesvědčení či nepřesvědčení) reprezentanti a kdo zastánci a nositelé těchto reformem. Neměně třeba je brát v úvahu i vnitřní diferenciaci jednotlivých těchto skupin a vývoj (ne vždy jen oportunní) u jednotlivců, kteří ve většině stáli před problémy, s nimiž se ve svém životě nikdy ne-

srpen je nezničil, jen prodloužil dobu jejich zrání. To ukazuje životnost této možnosti. Není vytvářena jen konfliktní situací na Dálném východě, ale i vojenským patem jako důsledkem atomového převybrojení a hospodářským zatížením z jeho permanentního zvyšování (které při tom nemůže už ani jedné ani druhé straně přinést vojenskou výhodu), ze zaostávání rozvoje hospodářské techniky, zejména v případě SSSR, která z toho plyne a z perspektivní možnosti vzniku nově hospodářské moci integrované Evropy se všemi z toho plynoucími důsledky.

Mohou spolu s takovým vývojem vzniknout v Československu podmínky pro nějaké pokračování roku 1968?

Obvykle se tvrdí, že vnitřní uvolnění v Československu je závislé na změně v SSSR. To je závěr, jehož platnost nelze v principu popírat. Tato závislost však neplatí jen pro nás, ale pro celou Evropu. Je totiž vyloučeno, aby došlo k nějaké změně ve vztazích Západ-Východ bez zásadní změny sovětského přístupu (stejně ovšem jako druhé strany). Od doby Chruščovovy jsme však v zajetí přesvědčení, že předpokladem takové změny je změna vládnoucí garnitury SSSR. Tento závěr je falešný ze dvou důvodů. Chruščovova éra neznamenaá ve své podstatě kvalitativní změnu přístupu k mezinárodním vztahům. (S výjimkou uzavření rakouské státní smlouvy je možné spíš tvrdit opak.) Přinesl jen změnu taktiky a tváře. Ale především — sovětská politika byla schopna uskutečnit nejneočekávanější mezinárodně-politické obraty se stejnou vedoucí sestavou.

Dosavadní vedoucí garnitura v SSSR tedy v zásadě nevylučuje naději na postupný úspěch současného směru evropské politiky. A každé uvolnění v Evropě a zejména mezi SSSR a NSR bude oslabovat hlavní argument doktríny o nutnosti přísného podřízení východoevropských států společné potřebě obrany, odůvodňované nebezpečím německého militarismu a revanšismu a pokusů imperialistů o zvrát v těchto zemích. (Dvacetiletá existence jugoslávského modelu socialismu, nechráněného

mohli setkat. Složitost otázek, v nichž se Československo zmiato by byla zřejmě nad síly i puncovaných demokratů a zkušených politických taktiků. Není třeba také pochybovat o tom, že další plynulý vývoj, nedošlo-li by k intervenci, by pravděpodobně odhalil všechny slabiny, nedomyšlenosti i rozpory filosofických, politických i hospodářských představ „dosírované“ demokratizace, že by byl přinesl novou diferenciaci, další politický boj i problémy až dosud jen tušené. To vše ale — nemýlímlí se, k demokracii patří. Z odpovédě otázku do jaké míry by takový hypotetický vývoj znamenal (budoucí) oslabení zájmu širokých vrstev o reformní model, či dokonce snad ztroskotání celého pokusu, zůstane nemožné. O tom lze vyslovovat jen dohady. Zaměřovat podobné dohady za seriózní vědecký rozbor a navíc fixovat tím, že podsouvám odehravši se minulostí něco, co podle mého dohadu mohla snad přinést teprve budoucnost, není nic jiného než klamání čtenáře. I když se toho dopustí renomovaný profesor.

Jde však o více, než jen o metodu a la Ludz. Jedná se o základní rozpor v logice. Kritika nedůsledností, polovičatosti, nebo „naivnosti“ pražského modelu vychází obvykle z cílové představy, již je klasická parlamentní demokracie dnešního západoevropského, nebo amerického typu. Autoři tak odrážejí a akceptují (velmi podobně ja-

před tímto nebezpečím Brežněvovou doktrínou zůstává stále bez marx-leninského vysvětlení.) Tento proces ostatně i nyní nenápadně pokračuje: před rokem se například zdála politika Rumunská hrou s ohněm, dnes se zdá samozřejmostí.

Tak jako se liší zahraničně politické podmínky po roce 1948 a 1968, liší se i vnitropolitické. Po r. 1948 existovala část obyvatelstva — vynechme spekulativní stanovení proporcí, poněvadž není v této souvislosti podstatné — s jehož sympatiemi mohla tehdejší emigrace počítat. Existovala ale také část obyvatelstva, která nastoupené cestě věřila a negativní zjevy, ke kterým docházelo, pokládala za výkupné pro vstup do zaslíbeného ráje. Přes úspěchy v mocenské oblasti, kterých vládnoucí garnitura v Československu v posledních měsících dosáhla, stojí v těžké situaci. Politický program, který může nabídnout, je programem totálního obětování pocitu národního sebevědomí: omezení suverenity prvního tajemníka do té míry, že předkládá a dává si odsouhlasit — byť bratrskou stranou — nejen všechny personální změny, ale i návrhy rezolucí pro ÚV ho snižuje pod úroveň okresního sekretáře vlastní strany v obřáčeném poměru. V praxi vnitřní politiky slibuje sice dnešní vedení zlepšení dřívějšího politického systému, aby nemohlo docházet k novým výstřednostem, ale o tom, jak toho dosáhnout, neřeklo ani slovo a jeho sestava garantuje víc než dostatečně navázání na staré tradice. Přes ještě nedávné sliby se už nehovoří o reformě, ale o zlepšení dřívějšího ekonomického systému a jde se na to od lesa: utužením byrokraticko-administrativního řízení a muzeální socialisticou soutěží. Zločinci minulých let si mohou vydechnout, protože rehabilitace budou posuzovány pod zorným úhlem třídní spravedlnosti: ohyzdnosti minulosti tak jsou zamaskovány mlčením. Federalizace je na papíře; Husák s ní argumentoval, dokud měl čáku být pánem jen v Bratislavě, jakmile převzal otěže v Praze, zavedl tuhou centralizaci. Tak se vše dostává tam, kde to už jednou bylo. S jediným rozdílem: rok 1968 ukázal hlubokou krizi tohoto systému a jeho podstata byla před vším obyvatelstvem demaskována tak otřesným způsobem, že ti, kdo se dnes pokoušejí vytvořit z trosek, které po této destrukci zůstaly, přitažlivý obraz budoucnosti, jsou přes své nopoipiratelne zkušenosti v oblasti manipulace v nezáviděníhodné situaci. Jestliže ty, kdo po r. 1948 vlastnili moc, podporovali stannici a část nestranníků, jde nyní dělit čára mezi vlastníky moci a těmi ostatními uvnitř strany

samé a celým národem. Hranici nebylo žádna politická legitimace, jazykové rozdíly, rozdíly profese a sociální příslušnosti. Netvoří ji doma, neměly by ji tvořit ani mimo domov.

Tato jednota drtivé většiny všeho lidu může být samozřejmě podkladem slov, věl a řeči o právu národů na svobodu, o jednoznačném nesouhlasu s vývojem doma, o demokracii, o humanitě a jiných morálních kategoriích, adresovaných na všechny čtyři světové strany. Těm, kteří jsou překážkou takového vývoje v našem státě, který by byl v souladu s vůlí této většiny, je možné adresovat hněvivá i nejhněvivější slova. Stejně tak je možné těm, kteří se historickým vývojem stali vedoucí silou Západu a vyhláší se za obhájce demokracie a svobody, aniž by se jimi stali tak jednoznačně svými činy, připomenout jejich minulé chyby, které vedly ke ztrátě demokracie v Československu i v jiných zemích. Je možné připomínat těm, kteří se snaží stát se vedoucí silou v Evropě a pokoušejí se čtvrt století po skončení války dosáhnout uskutečnění prvních krůčků k míru, činy jejich předchůdců, které dovedly Evropu tam, kde je. Je možné říci ještě mnohým jiným mnohé jiné. A je také možné apelovat na morální povinnost, kterou mají šťastněji položené státy Evropy vůči ostatním národům společného kontinentu. To vše lze. To vše je dokonce třeba.

Bylo by však špatné, kdyby budoucnost Československého lidu závisela jen na účinku těchto slov. V mezinárodní politice platí jen tvrdé reality. Zdánlivě nesvědčí v náš prospěch. Ti, kteří se snaží o jednání se SSSR jsou spokojeni. Že od 21. srpna už uběhlo dost času, takže se nebudou muset červenat při zřetřejších jednáních o evropské bezpečnosti za jedním stolem s agresory věroejška. Patří k paradoxům historie, že by jim při tom Čechoslováci měli spíš držet palce než naslouchat hlasům těch, kdo připomínají 21. srpen jako argument proti: skutečnost této události není možné vymazat z vědomí dokonce ani jednoho z jednajících partnerů, protože je zkušeností, jež se stala součástí jejich vědomí a na tom — snad — nezmění nic mlčení ani sice libě znějící, ale bezvýchoďná slova. Ti, kteří se snaží přehodnotit své konkurenty ve využití hospodářské spolupráce s Východem jsou spokojeni. Že důsledky 21. srpna nepřinesly nic, co by trvale narušilo jejich plány. Světová veřejnost učinila hodně, ale praktický výsledek jejího pobouření zůstal nutně u tohoto pobouření a lidského soucítění.

Realitou evropské politiky je však také především skutečnost. Že

nu pokoušelo pražské jaro — v tom je jeho velikost i nedokonalost. Odmítají-li (pro jeho nedokonalost) takový vývoj ti, kteří si ve skutečnosti změny přejí, nelze jim rozumět. Nepřejí-li si takové změny a přesto kladou v hodnocení politické garnitury jedné země jednoho z bloků absolutní požadavky, lze jim rozumět ještě méně. Připomíná to, slovy módní sexuologie, masturbaci bez orgasmu. A to není právě zdravé — v tomto případě ani pro hlavu.

Nevidím tedy smyslu v tom hnát nyní pražské reformátory (nebo jejich symbolické figury) uličkou, v níž na ně, za to co udělali od ledna do srpna 1968, plivají z jedné strany o moc se strachující komunističtí dogmatikové a navíc ještě z druhé strany rozčarovani demokraté. (Kritika je na místě jen vůči tomu, z koho se stal mezitím kolaborant nebo šašek.)

A už vůbec nevidím smyslu v tom, zamlčovat nebo snižovat vinu a odpovědnost dnešního vedení Sovětského svazu za jeho agrese vůči Československu a za další osud této země. O to menší smysl má takové počínání, o co větší je dnešní nezbytnost mezinárodně politického jednání demokratických států s tímto sovětským vedením. Československý případ se musí stát permanentním varováním — nikoli novou „realitou“.

není možné dosáhnout žádného uvolnění napětí v Evropě, aniž by současně vznikaly podmínky pro uvolnění uvnitř východoevropských států. Každá známka zmenšení napětí mezi oběma bloky bude toto uvolnění zákonitě posilovat. Je dokonce možné říci, že právě to bude barometrem, ukazujícím zda dochází ke skutečnému rozšiřování vzájemné důvěry nebo zda jde pouze o jeho předstírání.

To je perspektiva Českoslováků na této straně hranic i doma.

Většina z těch, kteří jsou za hranicemi, se k tomu rozhodla z desiluse, představované minulostí a z bezperspektivnosti, jakou se jeví budoucnost doma. Velká část se jich nechce smířit s doživotností tohoto údělu. Bývá to dost obvyklé, ale v tomto případě bude proti smíření se s takovou perspektivou vzdor světlým stránkám života v konzumní společnosti — proč to neřici — působit i poznání a větší citlivost k jejím záporným stránkám. A tak se nutně stanou politickým faktorem, hledajícím cesty a řešení této situace. Bylo by chybou propadat při tom skepsi vůči možnostem jejich uskutečnění. Ale především by bylo chybou propadat emocím, které svádějí k lacinému zjednodušování, k vytváření nereálných ilusí, k vytýčování absolutních kritérií. Jsme si všichni vědomi zákona o zemské tíži, který nám zabráňuje volně se vznášet k oblakům. Ve světě však neexistuje jen tento gravitační zákon, omezující naše přání a touhy. Je nutné mít tyto nás omezující zákony na paměti a překonávat jejich působení ne odvážnými vzlety lkar, končící lkarovými pády, ale jejich poznáním a překonáváním. Neplatí to ostatně jen pro malé, platí to i pro ty největší národy a státy. I ony jsou omezeny ve svých možnostech a tato omezení se zvětšují či zmenšují v průběhu vývoje. V perspektivách toho je nutné hledat optimální možnosti vlastní cesty.

Její směr je dán pro Československo programem demokratického socialismu. Překročit ho by znamenalo mnoho, ale v prvé řadě odtrhnouti se od duchovní základny, kterou doma jako logické vyústění roku 1968 představuje. Nedbat při hledání jak se k němu dostat skutečnosti tohoto světa, by mohlo být příjemné, ale nereálné a vyústilo by to nakonec v zahořkost nad osudem. Jedno i druhé vede na periferii politických perspektiv, jak ukazují některé směry našich emigrací v minulosti (a jak jiné ukazují opak).

To je volba roku 1970. Svobodná volba. Volba ne s jednou kandidátkou.

země křižovaná

Země křižovaná — kniha zpěvůbolesti, lásky, ztrát, nadějí, je výtvárně vypravena Jiřím Kaiserem. Jeho kresby jdou s Javorovými verši jedním krokem. Javor a Kaiser se našli. Vytvořili jednu z mála dobrých a pěkných knih.

Země křižovaná je vlastně malým výběrem básnické tvorby Pavla Javora. Jsou zde verše z května 1938, května 1945, ale i podzimu 1956. Básník citlivě reaguje i na poslední dějinné události v naší zemi.

Zpívají v rodné zemi skřivani vítězí Pravda stotisíckrát bitá Och, zase uvěřit, že nikdo nezradí, že nikdo nezradí a nic už neraní V mé rodné zemi svítá, svítá, svítá.

Závěrečné verše Javorovy knihy nás nenechávají na pochybách, že jsou z doby přítomné. Jsou to verše plné lásky k vlasti, verše plné politicky angažované:

Vy vlhké brázdy rodných polí! Nedožni nikdy, nepřebol! zrazená krev! Stopy té zkrvacené země k nebesům mlčí. Krutě, temně. VŠak spi v nich lev.

proměna staršiny tu-fu

1

Jsem ten staršina, co se chce dočkat pohřbů
od čínské zdi na všechny strany. Zalévám zlobu,
ale jak známo, květina detekuje zločin
a odchlípi se; všechny mně vadnou.
Já, který nahý stával v slunci,
čepoval z každého poraženého kmene!
sedím v čekárně triumfu temnot,
v domě odřízlém ode všech sněhem,
jen přes jídáš, a navíc na řetěz.

2

To je ten, kdo v bouři čeká milostný dopis!
Zatímco nastává zemětřesení,
prolamují se stěny a praskají zrcadla,
on za dveřmi čeká, zda ona nevystupuje
po nekonečných schodech vylámaných z žuly.
Rty se mu pohybují řečí zvířat:
tvář žilkovaný mramor,
ano, a teď už rozeslýchám slova:
budu k tobě nesmírně ohleduplný,
vypij šálek jantaru, můžeš se spolehnout,
pochází z moře prostřed hrudi –
víš kdo jsem? Ten, který tě měl už předem
jako muž,
který však bez tebe
pozadu se převětluje do malého chlapce
ztraceného kdesi v San Francisku,
zatímco pod nohama mu vyšiluje
pětset vlaků denně...

3

Cíjí to stesk či bleděmodrý led?
Čidla nože blysk rozkazu teď Hned!
anebo svět v němž není svědka
šupiny přeslička a fretka
Hryz divé mědirytu hlod
prask duše mýtu plod?
a že jen průměrem matněji všechny ony
šumy minula bezčasí clony
zásuvky patero stěn či šestero
krychle klopená kvádrem Mesmero
egypt nádeníků utajených brv
žeh mědi rakev vzácných drv
rozkoše dávná karusel času
konopí copy stezky vlasů
vrh temnot propan propasti
hrob slasti ano slasti
Rozpad radia ve věžích severu země
sobi paroží zakleslé témě
dým krovky krát třicetkrát dým krovky
linání hlasů v aule sovy?
zbrocená sokolníková rukavice
svis lvíce
a nic více?

4

O půl desáté večer sesul se se střechy snih
Stalo se tak na domě přesně ukazatelného místa
několik málo let před zánikem Evropy
Jdou toho živoucí svědci
Jejich slepota však pokročila natolik
že tomu nepřikládali sebemenší význam
Avšak byli mezi nimi dva z nichž jeden se počal bát
a druhý našel tolik významů co prstů
Začaly se k němu sletovat sdružené představy
roj unavených netopýrů jimž
byl vysřížen z boltců radar
Pověz mi sestro co to bylo doopravdy
znamení že v srdci umírá básník
nebo otec, pohyb jeho neohybné duše
plující mezi krami?
útržek svědkova deníku
který v prasklé láhvi doputuje k moři
nebo jen přírodní zákon nakloněná plocha
svinující kuželosečku do x-tého rozměru?
Kde se stala osudná chyba po meči
jakože hodinu předtím měl vidění
že všichni mužové jsou mrtví?
Ó Kriste,
stoupající mu ze srdce, zuřivý požár,
zachvacující co nenasytný milenec stále další osady –
který jsí s mořem nepotřeboval učinit žádnou zkušenost,
neboť ses usmíval, kráčeje po něm?!

5

To jsou čelisti ptáků Toto vesla štik
toto dávná sibír z brusinek a pošty
doručované vzteklým psem přes utrženou kru
Toto matečník a toto volské oko
puštěné do čocky.
Toto vchod podpíraný pilastry,
toto biliár a poznačené koule.
Toto střežen muž, jemuž ses vysmíval,
že podpíral dvě stařeny.
Uprostřed mátoh, přikováň ke zdi,
rád bys viděl ještě jinou zed,
jenže na mapách, připouštím, hodně starých,
je psáno Rubikon.
A od řeky k řece
není ode zdi ke zdi.

6

Možná že Konfucius, patře na nějakou zed',
vytáhl do platiny drátu myšlenku
o přátelství, a jak se chovat k tomu,
kdo přijde jako host .
Nemám ty knihy, a všechno je pozdní.
Kdepak jste zůstala, má proklínání sladká,
kde vy, nadávky, polena,
jimiž jsem házival po bytostech prostomyslnějších,
než měla za to moje nenávisť!

(Mnichov, 1970)

ivan diviš

*

teorie spolehlivosti

(úryvky z deníků
1962–1968/9)

*

TEORIE SPOLEHLIVOSTI je disciplína vysoké ma-
tematiky, v mém politováníhodném a troufalém pře-
kladu pak osobní deníky jakožto anxiózní účet-
nictví a pokus o průkaz ne dvojtvárnosti, dicho-
tomie, ale mnohotvárnosti, totální globality pravdy
jakožto tu ke světlu, tu k temnotě natáčeného
mnohostěnu. Započaty spontánně 1962, staly se
povinnou a průběžnou obsesí zcela záměrnou.
skončeny dnem, kdy se upálil Jan Palach. Co ná-
sleduje po jeho výsostném skonu, jsou už jen tři
tečky sklonu...

(Mnichov, únor 1970)

Jde o dalekosáhlé, penetrující spiknutí nahodilého
proti nutnému, podružného proti podstatnému,
vnějšího proti vnitřnímu.

Jde o široce založený komplot proti tvorbě.
Tento komplot se může rozbit zas jen o básníka,
o toho ovšem, který si osvoji nejsvéhlavější ne-
ústupnost všemu navzdory a chová se tak, jako by
vše, co ho obklopuje, prakticky neexistovalo.

(Praha, 1966)

Deník TEORIE SPOLEHLIVOSTI znamená integri-
tu pochybování, ale naopak i sdůvěření, a to ve
smyslu souboru faset, konvolutu nabídek i poku-
su nalézt společného jmenovatele. Čeho? Tužba
se může upnout už jen k utkvělé propasti, a štěs-
tí? To nevězí v pocitu, ale ve vysilujícím pokusu
o přestavbu světa i proměnu osobní, které obě
jsou poznanou nemožností nikoli ve smyslu rez-
ignace, ale ve smyslu přece - revolty, jakožto
aktivity zoufání...

(Praha, 1964)

Není to kniha, ale systém nabídek. Měl by je –
jakožto korektiv – poskytovat každý, jehož za-
městnává ambivalence poezie, ona tratičí se uni-
kavost a zas vynořování, to napůl směšné a zas
podmanivé kdenic tunic, k jehož nepostižitelnému,
punkevnímu zdroji, je-li nám opravdu zle, přec
jen občas klekáme, nabíráme do dlani, a pijem...

(Praha, 1964)

Co podává, je zlomeným nehtem odrýpnutý od-
drolinek z masívu, který mu byl položen k nohám,
ale i v cestu na valen ostatními. Jen mezi nimi mu
však mohutněl rozum, prohluboval se hněv, zesi-
lovala vášně, rozšiřovalo se porozumění; jen mezi
nimi učil se jakžtakž obrábět jazyk, jen od nich,
soulidi, dostával fídlátka, jimiž se chaos soustruží
v tvar.

(Hloubětín, 1964)

Přemilání několika základních problémů, notoric-
ké kladení několika málo otázek, především: roz-
uzlit problém splynutí a odtrhu, příklonu a odklo-
nu, kolektivní odpovědnosti a kontemplativní
samoty.

(Křižatky, 1967)

Je to hovor přerývaný, dohovor nesnadný a
strážný, ale právě proto, že přerývaný, mající
naději na slitou soustavnost, a protože strážný,
i strý a nezavražditelný.

(Hloubětín, 1968)

Mnoho z toho, co říká, může být vykládáno jako
pýcha. Ale podobným postojem se udržoval při
životě, v němž už viděl tolik sprostot, že jen
pyšný se jimi nezahltí. Mnoho bude považováno
za rozvleklé; jednak však vždy miloval fasetu,
věceli oko, jednak se rozváděním toho, co bylo
možno říci na třech řádcích, přesvědčoval v jaké-
si anankastické obsesi o nezbytnosti, znovu z růz-
ných stran přesnímkovat konstatování, které bylo
jednostranností zbaveno mnohostěnného reliefu,
a zepsuto na floskuli. Bude mu vytýkáno vsebe-
zahledění. Jedině jím však mohl vzdorovat roz-
chvacovačné a užvaněné povaze doby, která měla
v plánu zničení všeho lidského a která tudíž
nic tak nenávidí, jako soustředění, neboť jen ono,
nadto zacílené paranoidním kverulantem, znamená
ohrožení výčitkou, jejíž příčiny by ona ráda za-
mela ohonem liščím...

(Mnoho mist, 1966–1969)

Ne ždímat duši, ale extrahovat ducha! Ne substi-
tuovat sexus. ale sublimovat Éros! Kardinální roz-
díl.

(Křižatky, 1967)

Věda je popis, poezie předpis. Věda vy-
světlení, poezie osvětlení.

(Praha, 1965)

Věda, úporná, buldočím způsobem zaklesnutá, trpě-
livá na dvourozměrný způsob, klouže po povrchu,
sčítá – poezie však netrpělivě neohlídává, sonduje
podstaty, sugeruje, mocní. Nikdo nerozhodne, co
je mravnější. Co však poezie beznadějně nedokáže
– toť umění vésti účetní knihy.

(Hloubětín, 1968)

Poezie nepřichází tajemství vysvětlit, poezie při-
chází na tajemství upozornit.

(Hořovice, 1966)

Přivyknout? To jest i přikývnout? Hle, ne-
patrná přesmyčka, která znamená smýčku.

(Hloubětín, 1968)

Jen já vim, jak to doopravdy bylo. Kniha – pěkná
věc, ale jen já vim, co se našlapalo vedle, kam všu-
de se padalo, co času se promarnilo a prošupačilo,
od kolika předsevezeli uteklo, jak se to zkrátka
klohnalo, lepilo, mydlilo a básnilo, a teď přijde
moralista a začne mne pérovat, ale na morálku
a moralizování mám právo já, který chyboval a ne
on, který čekal, až uklouznu a rozbiju si hubu.

(Hloubětín, 1965)

V komunismu není žena rovna muži, je v něm
stejná jako muž, ne platonská ideja, ale kopulační
netvornost, v komunismu nesmí být člověk člo-
věkem, jen se mu v něm povoluje vypadat jako
člověk, mít zovně jeho načpělou mordou, zevnitř
pak odnikud nikam přetřásat vyhořelým, psovsky
rabským, knutolizovským, na vše rezignujícím
vnitřkem bez nitra. Pajšl.

(Praha, 1968)

Misto, aby jej pohlcoval život a jeho poezie
se v něm rozpouštěla, pohlcovala jej poezie, roz-
pouštějící se do jeho života jakožto toxin, dē-
monic, a de facto mimoživot.

(1968)

Každá jeho kniha přináší vždy něco jiného, nově-
ho. To je právě ta chyba. Všechny knihy opravdu
hodnotněha autora přinášejí stále totéž.

(1964–65)

Můj bože, bojím se, jak bych se nebál. Hora města
na prsou. Opět odsouzen k městu, k navršené ne-
mravnosti, někde musím mít sedláky v pokreven-
ství hnátivého, dřevěného, publikem i se bijící-
ho rodu, někde v seknci se rozkvyvuje kolébka,
kravské zvonce žihají bronzem mír; ó mladosti, v
rezivých botách z juchty vyjít na práh, ta žena
má plavé copy, nebát se, nemuset jmenovat věci;
to je voda, to břeh, to sveršec, proso, strdivka,
jarmanka, vinný keř. Město? Ano, musíme tam,
prodáme maslo, tvaroh, koupím ti pišťalu, vrátíme
se, synu, synu.

(Mnichov, leden 70)

Ještě dávno, než tam špinavi, olysali a klabonosí
vjeli, měl jsem zážitek nezpracovatelný jinak, než
poezií; to bylo v roce 1967, a samozřejmě pozdní
léto, ten neblahý úkos povadlosti. Nalevo od na-
šeho domku, k němuž jsem se sebevražedně bli-
žil, visela nízko nad obzorem siněrudá hvězda,
viselcovitá, podružná. Razil jsem pro to vzteklý vý-
raz: kuplířsky přivřeně víčko zepsutého vesmíru.
Vjel do mne nůž; hruď se sevřela; věděl jsem, s
toulhle zemi se zanedlouho rozloučím. Ano, Trista-
ne, tvoje sladce raubiřské básně, které jsme si re-
citovali na opilých pavlánech, sice platí, jenže už
si je nemůžeme recitovat. Sbalíš pět švestek a po-
táhneš, dost bylo komedie. Lermontovovi na Kavka-
ze padá lefoška z ruky: Byron tone v jezeru a po-
lyká pstruhy. Čechy, zrno mystické, sbohem!

(Mnichov, leden 70)

jan schneider

rito

(Z připravované knihy: „Salonek dočasně uzavřen“.)

Tak vám řeknu, že nám začnou co nevidět rozdávat pilulky na posílení nervů nebo místo autáků vyfasujeme tank. To není jízda, to je utrpení. Člověk se vrací domů jako rozklepaný dědeček — s žaludem v krku, s lebkou na prasknutí. A jak jsem měl todle město rád, tak ho teď nenávídím. To je samá vobjízda a samá zácpa, nevíte, kam se s tou károu zapikolovat — ujedete pár kroků a můžete si hodit šlofika. Já říkám zákazníkům: — Esli chvátáte, tak děte pěšky! Esli máte čas, posaďte se, můžeme si vyprávět anekdoty, než naskočí zelená. Někteří to uzná, ale většinou na vás začnou řvát jako dybyste byl pražským primátorem a všechny tyhle ty lapálie máte na svědomí.

My, pražský taxikáři sme si už zvykli na všechno. Dokázali sme jezdit i v průvodu s demonstračně rozsvícenými reflektory a za bílého dne a s chutí sme houkali, jako dyby hořelo. Jeden to dělal s gusem. Protože to odpovídalo jeho naštvání a zákazníkům to nevadilo. Kdepak, ještě člověka hecovali, aby troubil jako vo božím soudu. Zažili sme i slalom mezi ruskejma tankama a pančákama. Bralo se to športovně a byla u toho taky legrace, i když šlo při ní mírně řečeno vo ústa. Vona Praha měla mordu už před srpnovou návštěvou, natož po ní. A ty rozkopané ulice, lešení, haldy cihel a trubek, jakož i různých jinejch krámů i dneska přímo lákají stavět barikády. Jenže tudleto zábavu asi přenecháme těm, co přijdou po nás. Ti, co to teďka vzali do ruky jim zaručuju, že v Praze k tomu bude i v pětiletce přísti dost materiálu. My už to nějak doklepem se zaneseným karburátorem a náladou pod kritiku.

A esli si někdo myslí, že bejt v Praze taxikářem je nějaký kór moc sladkej med, tak tomu teda klidáčko předám klíčky vo autáku a spanembohem ať to sprubuje. Bejválo! Jo, dyž Prahou hejbal turistickéj ruch, tak tohleto řemeslo mělo zlatý dno. Ale po srpnu — utrum! Šmytec, pánové. Teď

je to normální raubírna, kerá huntuje káru a bere vám jen nervy.

Naposled jsem měl pořádný rito dva dny předtím, než zašperovali hranice. Ten chlápek mě klofnul na Václaváku, sed si vedle mě a na moje: — Kam to bude? —, povídá: — Kudy chcete, šéfe! Mně je to jedno. Jezděte tak dlouho, dokud vám nedorazí benzin. —

Tak jsem ho vozil po Praze, jak mě napadlo. Von mlčel, díval se nepřítomně. Bylo mi to blbý, proto mu povídám, esli přec jen nemá nějaký speciální přání — třeba Malou Stranu nebo Hradčany a tak. Podíval se na mě: — Zavezte mě na Letenskou pláň! —

Když sme příjžděli k tunelu, rozhovořil se: — Není to tak dávno, co támhle na stráni stála Stalínova socha. Víte, kolik do té stráně padlo kubiků betonu? Celá se musela injektovat, aby unesla toho velikána i s jeho poddanejma. A ten, kdo tu sochu navrhl, spáchal sebevraždu. Víte, já jsem taky dělal na tej stavbě socialismu. To bylo moje první místo po promoci. — Vy jste stavěl? —, zeptal sem se.

Zavrtěl hlavou: — Ne, zoolog. — To už jsme ujížděli tunelem na Letenskou pláň. Když sme projížděli kolem Kachlikárny, teda, kolem budovy ministerstva vnitra, můj pasažér prohodil: — Tady teď zase budou mít plný ruce práce! A támle —, ukázal ke stadionu Sparty, — támhle zas bude slavnostně vyzdobená tribuna a kolem ní budou projíždět tanky a pochodovat vojáci, možná, že nejenom naši. A až se celá ta paráda skončí, tak se lidi nahnou k tribuně, aby vyslechli nepřipravený, improvizovaný projev o tom, že maso bude vbrzku. Moh byste to otočit! Strašnické krematorium, prosím vás. —

Vobrátil sem to bez řeči. Naš zákazník, náš pán, dyž chce mermomoci do krematoria, zavezu ho do krematoria. Ale pak sem si nevodpustil špičku: — To jedem jako na pohřeb? —

— Ano, i tak by se to dalo říct. Jedeme na pohřeb... na pohřeb mostů... —

To už jsem byl v pokušení zavést ho na psychiatrii. Von musel poznat, že si vo něm myslím, že je cvok, podíval se na mě a nabídl mi cigaretu: — Pálím dnes za sebou všechny mosly, víte? Zved se mi z toho ze všeho tady žaludek. A k tomu krematoriu jedeme proto, že to bylo taky jedno z mých bejvalých pracovišť. Dělal sem tam pohřebního řečníka a zřizence v jedné osobě. V krematoriu se totiž

nekoukalo na kádrový posudky. Pak sem dělal asfaltéra v kanálech, kulisáka v divadle, stavěče v cirkusu. Taky do vašeho povolání sem vám fušoval. Dělal jsem těch téměř dvacet let prostě všechno možný, jenom ne to, čemu sem rozuměl a co jsem vystudoval. —

— Aha — došlo mi, — prostě ste to tady zabalil. Kam máte namířeno, že som tak smělejte? —

— Pryč! Někam hodně daleko. Zena mě opustila před dvěma lety, na byt jsem se nikdy nezmohl, mám jenom jeden kufr a spací pytel. Ten už se mi vyplatil tady. Přezil jsem v něm všechny ty fronty na výjezdni povolení a na víza. —

— No jo, — povídám mu, — lidi tábořili před vyslanectvím ze Západu ve dne v noci. Takhle si nějak, pane, představuju stěhování národů. Jen aby to ti nahoře nezatrhli, kdo by tady na ně dělal? —

— Já už jsem z toho, zaplať pánbů venku, — vytáhl z náprsní kapsy pas a poklepal si na něj. — Mám všechna razítka, pozejtří jedu. —

— Tak to vám, pane, gratuluju! —, řek sem mu a jezdili sme Prahou dál křížem, krážem.

Vobráželi sme různý ulice ve kerej bydlel na študiih, dozvěděl sem se, v kterým domě přebývala jeho životní láska. A to už na Prahu padla noc a na nás na voba únava, a tak mi zaplatil. Dal mi pět stovek, pánové! To bylo rito! A von mi podal ruku jako si ji podávají lidi, co už se v životě nikdy neviděj.

Za tři dny po tom sem měl noční. Takhle ve čtyry ráno vidím na Jiřáku chlapa namotanýho jako cepelýn. Tak si říkám: — Vodvezu ho, než ho sbalí mlíkaři. — Musel sem ho vzít jako mimino, abych ho uložil do vozu. Když sem ho rovnal na sedadlo, koukám, von je to ten můj zoolog! Probral se a zablekotal něco jako anglicky: — Please, mister, Australia! — Začal mi usínat a padat na volant, tak sem s ním zalřás: — Kamaráde, probudte se! —

Postupně z něho vylezlo, že byl mezi téma, co vytáhli z vlaku na hranicích a poslali je šupem domů, páč spadla klec. Přemýšlel sem co s ním. Byl betonově bez floska a neměl kam jít. Tak sem ho vzal vyspat k sobě. Co teď dělá, nevím, možná, že je zas v tom krematoriu. A já do smrti nezapomenu, jak mě celou cestu z Jiřáku prosil: — Australia, please, Australia! Všechny papíry mám v pořádku. Tady je můj diplom. Sem zoolog. Specialista na klokany. Napsal jsem o nich diplomovou práci. Australia, pane, please! —

chalupa na spadnutí. Dva vyděšení sourozenci, školou ještě nepozinní, se schozovali ustrašeně venku za hromadou dřeva, kousek od vyhublé kozy, která nám — jediná — nevěnovala ani jeden obdivný pohled. Udřená ženská, která byla jen jednou v životě v Ostravě, seděla jako u vytržení. Čekala ji totiž cesta do Prahy, těšila se tam, na Hrad, k prezidentovi. „Je to dobré zřízení,“ řekla zděně za to všechno ředitel, pokuřujícím spokojeně a s jakousi žoviální samozřejmostí u kamen vřizinko. Řekla to a věřila tomu, věřila tomu proto, že ten její, ten dřív z beskydského lesa, je pozván pro kousek kovu na stuze a rouru papíru — do Prahy. Věřila tomu i proto, že na tom papíře bude vlastnoručně podepsán soudruh Novotný, prezident Nootný. — „Je to dobré zřízení...“, opakovala jako v horčice.

Zkušný profesionál z odborových orgánů, stokilový „medlík“, příkřoval souhlasně hlavou a ukázal na zed, tam, kde visel obrázek Madony: „Sem si to, soudružko, pověsíte, vidě?“ — Zastáhla trochu, přece jen nechtěla vyměnit diplom s řádem za boborodíčku. I když zde bylo cno „dobré zřízení“. Svalovec rychle pochopil a s rutinou vlastní funkcionářům „dobrého zřízení“ okamžitě převedl hovor na jiné téma.

Oslavenec otevřel druhou láhev slivovice, a pak jsem se dozvěděl, že nejsou náhradní díly k stále porouchané motorové pile, že tedy čas od času musí kácat tradičním způsobem. Dozvěděl jsem se, že něco jako dovoz teplé stravy na pracoviště je utopit snad příštího století, že výdělek stačí tak na skrovné užívání těch dvou malých venku za hromadou dřeva a té udřeně ženské za stolem. Je jedinou „kulturou“ je pro hlavu rodiny občasné posezení ve 12 kilometru vzdálené hospodě, že studna za chalupou má smrdutou vodu, že elektrický proud zavodou až snad v další pětiletce, že...

Bylo nám všem jasné, že tato fakta není třeba — jak řekl ten odborový Herkules — „ventilovat na veřejnosti“. Bylo nám všem jasné, že jsou to pouhé potíže růstu. Ostatně vysvětlení bylo určeno stejně jen pro ty z chalupy, pro ty, kteří až přijedou zpátky s řádem, budou ve své slávě zase znovu točit rumpálem pro smrdutou vodu, znovu budou při matném světle petrolejky přepočítávat výdělek.

„Je to dobré zřízení“, — řekla snad popáté ta upracovaná paní. A metrůkový, odpočatý funkcionář dodal — „A jak oceníte práci těch kdysi zapominaných!“

V televizním autě jsme pak až do Ostravy všichni nějak podezřele mlčeli.

JAROSLAV KUČERA

dopisy dokumentují dobu

obětovaná pravda

Od svého mládí jsem příslušníkem Československé sociální demokracie. Cel jsem proto s velkým zájmem v rubrice „dopisy dokumentují dobu“ dopis Přemysla Janýra adresovaný prezidentovi L. Svobodovi. Autor v něm bod za bodem vyvrací tvrzení husákovské komunistické propagandy, která záměrně roztírá výmysl, že oživení Československé sociální demokracie, k němuž spontánně došlo na jaře roku 1968, bylo nelegální a nadto inspirováno ze zahraničí. Janýr správně uvádí, že k obnovení sociální demokracie nedošlo tajně, nýbrž zcela otevřeně a veřejně a že nebyl žádný zákon porušen. K tomu lze podle pravdy ještě dodat, že naopak zákon byl hrubě porušen Gottwaldem i Fierlingerem, když v červnu 1948 byla sociální demokracie naprosto protiprávně likvidována formou takzvaného sloučení se stranou komunistickou. Je nadevší pochybnost prokázáno, že žádný legitimní orgán Československé sociální demokracie, která je nejstarší stranou československou, její sloučení se stranou komunistickou neunesl, naopak stalo se tak proti jasně vůli členstva i funkcionářů, sjedzem řádně zvolených. Pro to je mnoho dokladů. Uvedu alespoň jeden, který je z komunistického pramene:

Casopis Čs. Akademie věd Rozpravy, ročník 78, sešit 8 z roku 1968 uveřejnil obsáhlý článek pod názvem „Cesta ke sloučení sociální demokracie s komunistickou stranou v roce 1948.“ Je to článek pozoruhodný! Kdyby nebylo žádných jiných svědectví a důkazů (a těch je obrovské množství) obsah tohoto jediného

článku by před každým nepředpojatým tribunálem stačil k důkazu, že v roce 1948 nešlo o sloučení dvou stran, nýbrž že sociální demokracie byla násilně likvidována, aby mohla být — promiňte mi to slovo — požitána stranou komunistickou. Došlo k tomu 27. června 1948 na velké schůzi komunistické strany v Praze. Ve zmíněném článku je uvedeno, že ke dni 1. ledna 1948 měla sociální demokracie 371.580 členů a v takzvané slučovací akci bylo do 29. června 1948 podáno pouze 2.971 přihlášek od sociálních demokratů. A to zřejmě byly především přihlášky od Fierlingerových kryptokomunistů. Později, tedy již po takzvaném sloučení, byly od sociálních demokratů vymáhány přihlášky na pracovištích a ve školách, zkrátka všude hrozbou a terorem. Taková je pravda, bezpočtykrát obětovaná a přece stále živá i platná.

Likvidaci sociální demokracie se komunisté zmocnili její organizace, tiskových i hospodářských podniků, které vyrostly z poctivé práce mnoha generací sociálně demokratického dělnictva, ale sociálně demokratickou ideu se jim zlikvidovat nepodařilo.

V temných letech padesátých vedli komunisté pustou kampaň proti sociáldemokratismu a poctiví sociálně demokratictí členové byli odsuzováni na základě falešných obvinění a falešnými soudy k těžkým trestům vězení a přece — anebo snad i proto — v roce 1968 všelidské ideje sociální demokracie znovu ožily — a nic je nemrtvé.

VÁCLAV MAJER

po hodinových diskusích

Vážení přátelé v TEXTu, dovoluji si zaslat na adresu Vaší redakce desetimarkovou bankovku. Jakýsi příspěvek na zlepšení její finanční situace. Není to mnoho. Stovka je víc, ale pro mne hodná. Asi bude mít mnoho dalších podobnou myšlenku, a pak to nemusí být málo. V každém případě, jsem Vám všem vděčen za Vaši práci. A děkuji Vám. Ahoj

Pavel Čermák,
5303 Bornheim — Hersel, NSR

Milí pánové v redakci, někdy mi napadá, že by TEXT mohl přestat vycházet jenom proto, že nebude na vydávání dostatek peněz. Z takové myšlenky je mi smutno a jsem si jist, že by bez TEXTu bylo smutno mnoha dalším lidem v emigraci, pro které se stal pojitkem i vzpomínkou. Proto přikládám šek na 30 \$. Jestliže stejný nápad jako já budou mít i jiní...

Dr. Vladimír Křížan,
New York, USA

Vážení přátelé, pane Čermáku a pane Křížane a zdaleka nejen Vy. Nic nemůže redakci potěšit více, než podobné dopisy, které jsme od vás dostali. A vůbec ne pouze proto, že jsou průvodními dopisy k peněžní zásluze. Jsou totiž vyjádřením zcela určitého vztahu čtenářů ke svým novinám. Jsou svědectvím, více než pouze spotřebitelského zájmu, jsou projevem přátelství, dokazují, že společné myšlenky, zájmy a tužby. mohou lidi spojoval stejně a někdy i více, než společné území.

Nechceme skývat, že vydávání exilového tisku přináší s sebou mnohdy nemalé potíže, především finančního rázu. Proč se hanbit za to, že jsme někdy nevěděli, zda — skutečně uvíde ještě příští číslo, z toho prostého důvodu, že jsme nevěděli, zda budeme mít z čeho zaplatit tiskárnu. Je to důsledek toho, že nejsme financováni žádnou organizací. Žádnou skupinou, ale jen a jen svými čtenáři. Z nichž mnozí, zejména v prvních týdnech a měsících, měli více než dost svých vlastních starostí, takže nemohli poskytnout ani zaplacením svého předplatného. Nebylo a není lehké se dostat s novinami za všemi, kteří by o ně měli zájem, neboť neexistuje žádná instituce,

která by dala k dispozici adresy Čechů a Slováků, žijících v zahraničí. Jestli se číslo do čísla zvyšuje náklad, tak jen díky čtenářům, kteří nám zaslali do redakce adresy svých přátel a možných odběratelů a šířili TEXT mezi svými známými. Právě z toho všeho, se vyvinul ten zcela jiný vztah mezi čtenáři a jejich novinami, než na jaký jsme byli zvyklí v Československu.

Na druhé straně, přes všechny potíže, má vytváření TEXTu něco, co se nedá ničím nahradit. Máme vědomí, že jediným soudcem našich činů a slov, jsou naši čtenáři, že odpovídáme pouze jim a svému svědomí, že mezi redakci a čtenáře není podstrčen žádný censor, žádná instituce či organizace. Která by nám autoritativně řekla, co smíme a co nesmíme.

Všechny vaše dopisy (až na skutečně nepatrné výjimky) nám dotvrzují, že to cítíte a nám dávají vědomí, že naše práce má smysl, že je potřebná. Proto v ní chceme nejen pokračovat, chceme ji i rozšířit. Známe vaše volání, abychom vycházeli častěji a chtěli bychom se o to pokusit, rádi bychom vám mimo TEXT nabídli i původní knižní práce československých autorů žijících v exilu. Pouze naše vůle a chuť však nestačí. Ta nám pomáhá vyrovnat se s mnohými problémy organizačního charakteru i odrážet neváživosti těch, kteří nám mnohdy neprojevili (zde nemáme na mysli československou propagandistickou masšinerii, jejíž štkot nám vůbec nevadí). Je třeba ještě něco více. Proto, přátelé, na základě vašich dopisů — po hodinových diskusích, zda bychom měli, nebo neměli, zda je to vůbec vhodné, vyhlášíme založení tiskového fondu TEXTu, jako podpurné akce čtenářů TEXTu pro další ediční a publikační činnost, pro to, abychom mohli ještě zvýšit kvalitu novin a uvažovat brzy o čtrnáctideníku.

JAROSLAV KUČERA,
SLÁVA VOLNÝ

TISKOVÝ FOND TEXTU — Konto Nr. 864 152 — Bayerische Vereinsbank München, Mauerkirchnerstr., BRD.

útržky
z kalendáře

Když ten muž z chalupy uprostřed lesů někde bluboko pod Radhoštěm podržel už asi šestý strom za tuhého hrkotu televizní kamery, když osmičlenný stáb pracovníků televize stále ještě nebyl dost spokojen, začal jsem se trochu stydět. Tentokrát šlo totiž — zřejmě zcela náhodou a výjimečně — o lesního dělníka, tentokrát si v lesním závodě, na odborové radě i v odborovém svazu vybrali pro vyznamenání ne ředitele, ale skutečného dělnického kádra.

Stál jsem opodál ve vypůjčených gumových botkách s fotoaparátům přes rameno a s blokem v ruce. Stál jsem vedle stejné obolinkované ředitele lesního závodu, pyšného na to všechno. Kolem režiséra toho televizního šotu se kroutil chlap jako hora, předseda závodního výboru ROH. S těmi televizáky z Ostravy nás bylo „u toho“ celkem jedenáct, přesně tak na jedno fotbalové mužstvo. Cítili jsme na toho jednoho jediného s přílbou na hlavě. Ostatně — bylo poznat, že tu přílbu — v zájmu dodržení předpisů — má na hlavě jen proto, že jsme přijeli. S jednomyšlnou pilou v ruce hledal ochotně a poslušně další strom ke kácení, další strom pro zcela nový, netypický televizní záběr, další strom pro soudruha ředitele, pro režiséra, kameramana, produkčního i pro mne. Byl oslavenec; pozitívi dostane v Praze řád a diplom, svět se o něm tedy musí dozvědět.

Cítilo nás tedy všech jedenáct na to, jak on — jeden jediný — dělá. Dvaadvaet párů netečně se divajících očí, plnicích svou „novinářskou“ povinností. Nevím, kolik z nás se aspoň trochu stydělo za to všechno, nevím, kolika to všechno vůbec přišlo aspoň trochu trapné.

Ta chalupa, kde jsme budoucímu hrdinovi práce vypili láhev slivovice, ta dřevěná bouda stála někde na pomezí Moravy a Slovenska, a byla to docela obyčejná horská

Právě vyšlo 38. číslo

SVĚDECTVÍ

čtvrtletník pro politiku a kulturu

Z obsahu:

Československá sociální demokracie odpovídá:

I. x x x Jak se v Praze jednalo — fakta a mýty

II. Bernard: Na půl cestě

Křemenda a Teufenwald: Nových Dva tisíce slov: výdělek, nad kterým se pláče

Šádek: Obchod, který ochuzuje

Tigrid: Revanšisté, k moci!

Bartošek: Naše nynější krize a revoluce

Brügel: Sovětsko-hitlerovský pakt na stříbrném tácku

Brousek: Verše

Clementis: Osudy slovenskej literatúry

Projevy A. Dubčeka, V. Biřáka, D. Koldera, L. Svobody na zářijovém (1969) plénu ÚV KSČ

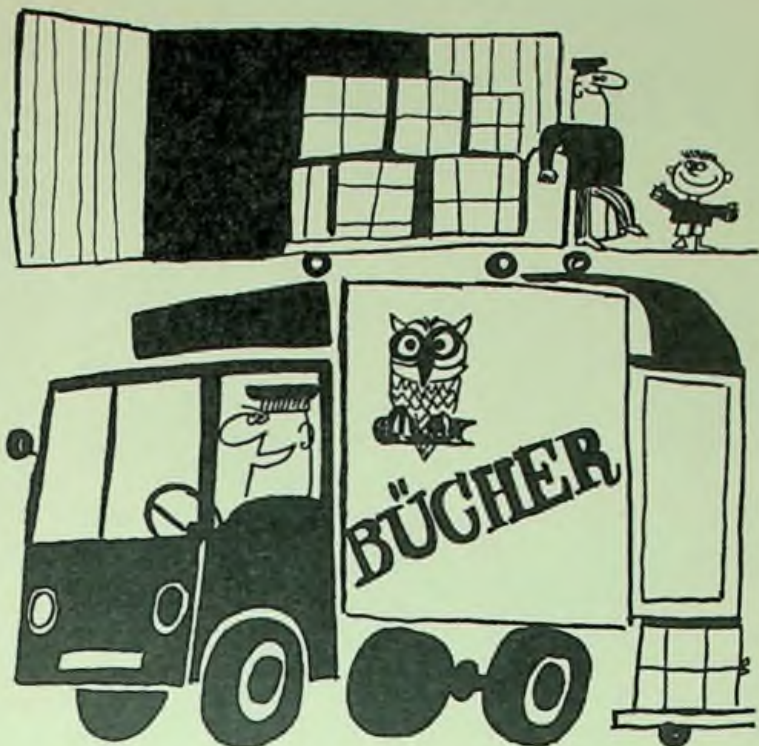
Protokoly a dokumenty XIV. sjezdu KSČ 22. srpna 1968 v Praze

Schulz: Dopis

Seznam knih o československých událostech 1968—1969

Stran 164. Fotografie. Cena jednotlivého čísla: US dolarů 2.—. Předplatné (čtyři čísla): US dolarů 8.— (DM 32.—, Fšv 32.—, rak. šilinků 200.—). Platí se šekem, mezinárodní poštovní poukázkou na: SVĚDECTVÍ, 6, rue du Pont de Lodi, Paris-6, Francie.

V Edici Svědectví: Pavel Tigrid, Kvadratura kruhu. 206 stran. US dolarů 4.—

CCC BOOKS

nabízí ještě v tomto pololetí

● „Pražský srpen“ Jaroslava Kučery, kniha dokumentů, názorů i faktů ze srpna 68 i z období Pražského jara 68 a krátce před ním. Cena cca 7—8 DM, vyjde v prvním pololetí 1970.

● „21. srpen 68“, gramofonová deska s autentickými záběry, které natočil v tragický den Sláva Volný v pražských ulicích. Doplněno verši Ivana Diviše v přednesu Pavla Minaříka. Cena cca 14 DM, vyjde v prvním pololetí 1970.

Předběžné přihlášky přijímá a expedici zajistí na dobírku

CCC BOOKS, 8 MÜNCHEN 22, POSTFACH 207, BRD.

T/1999

Čechoslovákům, žijícím v South Africa, South-West Afrika, Botswana, Zambia a Rhodesia bude sloužit nově vzniklá KNIŽNÍ, KULTURNÍ, INFORMAČNÍ A SPOLEČENSKÁ SLUŽBA v Johannesburgu, která zahájí činnost v nejbližších týdnech.

Z PROGRAMU:

- zásilková prodejní služba knižních novinek, učebnic, slovníků atd., česky, slovensky
- zásilková prodejní služba československých gramodesek, reprodukcí, obrazů, map a atlasů
- knižní výherní klub
- cestovatelský výherní klub
- pořádání cest, zájezdů, weekendových výletů a cest do zahraničí
- informace o pracovních možnostech, lokální inzerce, překlady dokladů, vyřizování pasů, viz...

SLEDUJTE PRAVIDELNĚ INZERCÍ A INFORMACE V TOMTO ČASOPISE!!!

Prostřednictvím našich zástupců ve Švýcarsku máte možnost prožít krásnou dovolenou na pobřeží Costa Brava ve Španělsku. Výborné prostředí — výhodná doprava — laciná strava — možnosti lodních výletů atd. Chcete-li jet letos do Španělska, nebo nerozhodli-li jste se ještě kam na dovolenou, využijte posledních možností. Ve Španělsku se budete cítit jako doma.

Veškeré informace — prospekty, časové i finanční propočty si vyžádejte od našich zástupců ve Švýcarsku: Oldřich Švábenský, Infangweg 1, 8610 Uster, Miroslav Hejdecký, Seenerstrasse 188, 8405 Winterthur. T/2034

Už víte, kde je v Mnichově výborná, levná kuchyně se všemi českými a slovenskými specialitami? Jasně, u „Švejků“ v Luisenhofu. — Správně. Restaurace Švejk — Hessstr. 15, roh Luisenstr. Mnichov-Schwabing. Otevřeno denně od 17—01 po půlnoci. Teplá kuchyně od 17—030 hod. Zavírací den neděle. Nezapomeňte si rezervovat stůl. Tel. 522515.

Všechny informace o soukromém pojištění — nemocenském, starobním, invalidním v NSR. Výhodně i pro Čechoslováky žijící mimo území NSR. Jistě se vyplatí pobírat nemocenské dávky v markách. Zn.: „Pojištění.“ T/2030

malý oznamovatel textu

Odpovědi na inzeráty odesílejte (není-li uvedena přímá adresa) na adresu redakce. Cena jednoho řádku 2 DM — v rubrice „Práci hledá“ zveřejňujeme inzeráty bezplatně.

PRÁCI HLEDÁ:

- Český novinář, žijící v Itálii, nabízí čs. a jinojazyčným sdělovacím prostředkům mimo ČSSR službu jako zahraniční korespondent v oboru kultury, nebo všeobecného zpravodajství. Zn.: „Svoboda.“ T/2020
- Specialista bar. foto., se znalostí záp. mat. a přístrojů, zaměření umělecké foto a reklama, hledá místo, nebo jako společník. Zn.: „15 let praxe.“ T/2021

SEZNÁMENÍ:

- 24 let, nekuřák, cestování, příroda. Zn.: „Ve dvou se dál dojde.“ T/2017
- 15letá hledá kamaráda-kamarádku k dopisování. Zn.: „Nejlépe USA—Kanada.“ T/2018
- Svobodný Jihočech 31/165, nyní Bavorsko, hledá charakterní a citlivě založené děvče. Zn.: „Národnost a vzdálenost nerozhoďují.“ T/2019

ADRESY:

- Františka Návědu hledá kamarád z Brna. Prosím čtenáře, aby ho upozornili, že adresa je v redakci. T/2022
- Hledá se Jiří Gregor, gynekolog, naposledy Hustopeče u Brna, v zahraničí od r. 1967. Zn.: „Přítel ze západních Čech.“ T/2023

OZNÁMENÍ:

- Spolek komerčních inženýrů, zahraniční skupina, žádá všechny nové exulanty, absolventy vysoké školy obchodní, nebo ekonomické v Praze nebo v Bratislavě, aby nám hned hlásili svou plnou adresu, načež obdrží naše periodické oběžníky. Pište na SKI-Zas, P. O. Box 3596, Durban, South Africa T/2024
- Prozatímní výbor Sociálního sdružení bývalých čs. politických vězňů (Kanada) vyzývá všechny bývalé čs. politické vězně. Žijící mimo území Československa, aby se ve svém zájmu neprodleně ohlásili na adresu: P. O. BOX 1219, Terminal „A“, Toronto 1, Ontario, Canada. T/2025

RŮZNÉ:

- Hledáme spolupracovníky — zástupce po celém světě, zvláště v zámoří. Fa. Kremer, Post-Box č. 1, Brusel, Belgie. T/2031
- Merkur — zdarma Vám zašleme na ukázkou filatelistický časopis Merkur. Napište si o něj. Fa. Kremer, Post-Box č. 1, 1090 Brusel, Belgie. T/2032
- Svěřte nám k prodeji Vaše známky. Máme zájem o známky všech států, běžné i rarity. Fa. Kremer Post-Box č. 1, 1090 Brusel, Belgie. T/2033

● Manželé Karel a Olympia Přihodovi z Pece pod Sněžkou, nyní Švýcaři, oznamují přátelům, že se jim dne 4. 1. 1970 narodil syn Zbyněk-Marcus. T/2026

● Sourozenci Petr a Miroslav Přihoda z Pece pod Sněžkou oznamují, že budou oddáni dne 17. 4. v Davosu s Danou Valovou (Petr) a Zlatou Čalounovou (Miroslav) — obě z Karlových Varů. T/2027

● Mince, rytiny, obrazy

koupím: Dipl. Ing. W. F. Müller, 68 Mannheim 1, Max-Josef-Str. 17, Tel. BRD 0621/36960 T/2028

● Časopisy

v českém a slovenském jazyce dodává Klub nových, Toronto, Box 81, Postal Station D, Ontario — Canada. Vyžádejte si seznamy. T/2029

text 70

československý
nezávislý měsíčník

Czechoslovak independent newspaper, Tschechoslowakische unabhängige Zeitschrift.

Vydává Bohemia, Czechoslovak Cultural Committee. Šéfredaktor Jaroslav Kučera.

Adresa redakce: 8000 München 22, Postfach 207, BRD. Podepsané články nemusí vždy vyjadřovat názor redakce. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Toto číslo vyšlo 25. 4. 1970. Uzávěrka čísla 15. 4. 1970.

Cena jednoho čísla 1,50 DM.

Tisk: LOGOS, München, Bothmerstr. 14.

Předplatné: pololetní: 10 DM, 2,80 \$ (letecky USA, Kanada, Izrael apod. 3,50 \$, Indie, Jamajka, Již. Afrika apod. 3,80 \$, Brazílie, Honkong apod. 4,20 \$, Austrálie, Japonsko apod. 4,50 \$). roční: (se slevou na poštovním) 18,— DM, 5,— \$ (letecky USA, Kanada, Izrael apod. 6,40 \$, Indie, Jamajka, Již. Afrika apod. 7,— \$, Brazílie, Honkong apod. 7,80 \$, Austrálie, Japonsko apod. 8,40 \$).

Ceny pro zámoří jsou uvedeny v US dolarech.

V Kanadě se může platit šekem nebo Money Order na Eva Den-tová, Post Box 253, Port Credit, Ontario.

V Jižní Africe: Poštovním šekem na Miroslav Holub, 15. Jara-canda Lodge P. O. North Rand Modderfontein, Transvaal, nebo šekem na TRUST BANK, Kempton Park, Konto S/014538/448 — (Miroslav Holub).

Na platebních formulářích uvádějte laskavě přesné jméno a adresu — i na šeku.

divná smrt

2.

OHLAS

Ohlas uveřejnění dopisu generální prokuratury ohledně Masarykovy smrti byl podoben explozi. Lidé nevěřili svým očím. Když četli tak závažná obvinění. Student byl ihned vyprodán a v Brně byl vydražen dokonce na sto korun za číslo, které jinak stálo korunu. Dodatečně musím říci, že jsem vůbec nechtěl způsobit senzaci, protože informace byla psána pro úzký okruh studentů Filosofické fakulty v Praze. Nicméně, jestliže dopis vyšel, bylo zřejmé, že cenzura dostatečně nefunguje, že je možné podobné články zveřejnit. Dopis uvolnil lavinu veřejného zájmu a značnou žurnalistickou aktivitu, která měla jednu obrovskou zásluhu — totiž manifestovala skutečnou, širokou, téměř neomezenou svobodu tisku. Dostal jsem také několik set dopisů, vesměs sdělujících různé detaily a okolnosti smrti, které pisatelé považovali za důležité. Byl bych musel zahájit sám šetření, kdybych měl na dopisy jen odpovídat. S těmito dopisy — často anonymními — byly také spojeny velmi nepřijemné zážitky — otevřené hrozby zavražděním, oběšením, zastřelením atd. Když je takových dopisů denně více, začnou působit i když je házíte do koše. Neměl jsem kam couvnout, musel jsem přijmout rizika, která byla spojena s politickou akcí.

Snad nejúčinnější byly telefonické jednání hrozby. Třeba předeslat, že jedním z korunních svědků Masarykovy smrti byl Pavel Straka, který byl v kritickou noc v budově ministerstva, a který prohlásil, že byl zamčen, kolem půlnoci slyšel jezdit auta, telefony byly vypnuty. Olga Scheinpflugová potvrdila jeho svědectví, ale za týden byla mrtva. V oněch dnech série podivných „sebevražd“ vytvořila jakousi psychózu obav. Nejnepříjemnější pocit z roku 1968 byla půlnoc 15. dubna 1968, kdy zazvonil telefon a hluboký hlas řekl: „Víte, že existuji já, po nichž zemřete, aniž policie zjistí příčinu smrti? Dnes byla pitvána Olga Scheinpflugová.“ Pak zavěsil. Věděl jsem, že rozvědky pracují s podobnými prostředky a sebevraždy v lesích byly podezřelé. Je-li člověk sám konfrontován s podobnou možností a má-li vztáhnout tyto metody sám na sebe, je to nepříjemné. Měl jsem potřeby v životě strach. Poprvé na barikádách před panzerdivisí SS, podruhé s autem v mlze na nechráněném železničním přejezdu, kdy jsem slyšel hukot přijíždějícího vlaku — a teď potřeby. Chlěl jsem se okamžitě zamknout ve své podkrovní garsoniře, ale nikdy jsem nezumylal zevnitř. Zámek byl snad rezivý, prostě to nešlo. Přišli tři noci jsem nespal doma. Brzy potom jsem slyšel v telefonu hlas jednoho malíře, který mně telefonoval v jakémsi nervovém zachvatu a stále opakoval: „Oni nás všechny zabijí, všechny nás zabijí, všechny nás zabijí.“ Dodnes nevím, co předcházelo. Nejhorší však byly poznámky mých blízkých přátel, kteří mně upozorňovali, že není vhodné podceňovat účinnost metod Státní bezpečnosti. Dodnes je nepodceňuji.

Ve dnech, které následovaly, jsem dostal mnoho dopisů a telefonátů i návštěv. Když vynechám řadu údajů, jež byly později zveřejněny v tisku, zbývá několik základních, které by šly za ověření a které zveřejněny nebyly:

X. X., bývalý sociální demokrat, vyprávěl 7. dubna 1968, že chodil hrát šachy s Richardem Slánským, bratrem zavražděného Rudolfa Slánského, a že s ním kolem února 1948 hovořival o politice. X. X. jednou vyjádřil názor, že Jan Masaryk chce vstoupit do sociální demokracie. Slánský prý výrazně řekl „nikdy ne!“, což bylo X. X. v

té době nápadné. V den Masarykovy smrti mluvil X. X. s Richardem Slánským opět. Ten mu řekl, že jeho bratra, Rudolfa Slánského vzbudil telefon o půl třetí v noci, přijelo pro něj auto a kolem 3. hodiny v noci byl v Černinském paláci u mrtvoly Jana Masaryka. Informaci možno ověřit u žijícího Richarda Slánského.

X. Y., politický vězeň v letech 1949–54, vypravoval toto: V bývalé vojenské trestnici v Opavě jsem byl jednu dobu společně v cele a v nemocničním ošetření s Janem Peškem, bývalým zaměstnancem kriminální ústředny, který byl vězněn v Opavě v letech 50–52 a odsouzen na několik let. Pracovali jsme spolu r. 1951 a byli spolu v cele. V hovoru se mi Pešek svěřil s tím, že byl jedním z těch, kteří vyšetřovali vraždu Jana Masaryka. Když přijeli do Černinského paláce, viděli skupinu mužů, kteří hovořili rusky a dávali se nevrážlivě na příchod. Brzy odešli. V místnosti bylo mnoho nedopalků cigaret v popelnících, na okenním rámu stopy nehtů, jakoby se někdo bránil a rovněž zbytky lidských výkalů na okenním rámu. Bylo nám jasné, že se jedná o vraždu.

Z. Z., vypověděl, že byl dlouho vězněn a mučen, protože v noci 10. března viděl utíkat některé muže z Černinského paláce. Z. Z. byl pln strachu z možného otevření případu a varoval před takovým jednáním. Nejasné narážky se vztahovaly k údajnému setkání na letišti. Přítomný Zorin měl snad Masarykovi zabránit v odletu. Zorin byl Berijův zmocněnec pro východní Evropu, nyní sovětský velvyslanec v Paříži.

Anonym: Píšíte o smrti Jana Masaryka. Dám Vám typ: Zeptejte se na to Rudy Baráka, a možná, že vám řekne, že moc o tom ví Černý ze zeměvrtných závodů, co tam dělá ředitele a co je člen STB. Ten má k těm, co to udělali moc blízko a možná, že je jeden z nich. Aspoň se tím chlubil už před mnoha lety a všechno to hrálo s tím, co jste napsali.

Anonym, který bydlí na Pohořelci tvrdil, že bydlel v Černinského paláce. Prý o půlnoci přišli čtyři Rusové a telefony byly vypnuty. Ráno měli vyvázet nějakou rakev.

M. M., spisovatel mi vyprávěl, že jeho přítel se vracel pozdě domů z okolí Ruzyně. Cestou potkal člověka, přicházejícího v protisměru. Chodec říkal, že je Jan Masaryk mrtvý, a že ho utloukl v Ruzyni. Později slyšel zprávu o sebevraždě z rozhlasu.

Anonymní telefonický rozhovor se zaměstnankyní policejní laboratoře, která sdělila své jméno a vypověděla, že dr. Teplý spáchal sebevraždu 4. ledna 1949. Dr. Teplý pitval Jana Masaryka, po jeho smrti byl velmi zaražen. Odůvodnění jeho sebevraždy rodinnými poměry bylo nepravdivé. Na pracoviště prý po jeho smrti přišel jakýsi příslušník Státní bezpečnosti, který se vyjádřil, že „Dr. Teplý moc věděl a musel jít.“ Autorka tvrdila, že byla blízkou spolupracovnicí dr. Teplého.

Anonymní telefonický rozhovor 6. dubna s paní, která tvrdila, že zná přípravitelatele atentátu na Masaryka a že mně sdělí podrobnosti v pondělí ústně.

Anonym sdělil 8. dubna, že slyšel od šoféra, který vozil Jana Masaryka z návštěvy od Beneše, že Masaryka zastřelil Zorin. Klád opakovaně suggestivní otázku, zda žije tento Masarykův šofér nebo jeho matka, s nímž se anonym prý setkal a která potvrdovala tuto verzi. Uvedl také nejasné souvislosti s případem Masarykova ku-

chaře židovského původu, s nímž se setkal a který rovněž potvrdoval verzi vraždy.

STANOVISKO PROKURATURY

V dubnu otřásla veřejným míněním svědectví přímých svědků Pavla Straky, řidiče B. J. Topinky, Přihody, Jana Peška, Bohumila Cervenky, Olgy Scheinpflugové, dr. J. Šmida, Jarolima Hocka. Televizní seriál vzbudil odezvu. V CSSR byla neznámá základní fakta, patrně neznámá i úředním místům. Ani při otevření vyšetřování ani později starší argumenty, problémy kdysi diskutované v emigraci, nehrály žádnou roli. Výjimkou byl Randův článek. Názory tak důležitých svědků kritických dnů jako byli Marcia Davenportová, Bruce Lockhart, Oskar Klinger, Jan Papánek a další nebyly vůbec známy širšímu okruhu osob a nebyly publikovány ani nyní. Tim vyšetřování muselo navázat ve své první fázi na výpovědi přímých svědků kritických dnů, které byly napjatě sledovány veřejností. Snad právě proto navštívil prezident Ludvík Svoboda Lány. Poprvé po dvaceti letech uznal veřejný činitel Masarykovu tradici.

Nové a nové zprávy, přinášené denním tiskem, byly jakousi zkouškou důvěry pro nové vedení. Zkouškou, kterou reformní křídlo právě nechtělo, ale přece jen celou věc nezastavilo. Vláda nařídila vyšetřování 24 hodin po uveřejnění dopisu, ale hned první interview dr. Kotláře se zástupci tisku ukazoval na ošidnou hru. Dr. Kotlář prohlásil, že vyšetřuje sebevraždu, což bylo a priori nesmyslné předjetí výsledku šetření okolností Masarykovy smrti. Prokuratura se pod dojmem nových svědectví snažila získat znovu kontrolu nad bouřlivým zájmem veřejnosti a uveřejnila ve všech novinách nabídku, že bude průběžně informovat veřejnost i o dílčích výsledcích. Nazítří byl uveřejněn ve Večerní Praze (8. dubna) rozhovor s dr. Jiřím Kotlářem, vyšetřujícím případ, v němž byla velice podezřelá formulace, že totiž nejde vůbec o vyšetřování, ale o objasnění případu, což je právnícky řečeno zcela irrelevantní úřední jednání. Chápal jsem, že dr. Kotlář nechce skončit během několika dní stejně jako jeho kolega F. Břesňanský, jenž byl nalezen oběšen v lese u Prahy před několika dny. Z rozhovoru bylo zřejmé, že generální prokuratura má jediný zájem — uklidnit občany a získat kontrolu nad publikací svědectví, jež se náhle valila tiskem, aniž policejní orgány mohly cokoli kontrolovat. Reagoval jsem na tento interview ihned krátkým článkem pro Literární Listy, které jej však neuveřejnily. Článek zněl takto:

Důležitý dokument o smrti Jana Masaryka

„V posledních týdnech vystoupila řada československých občanů v tisku s různými svědectvími, dohady a s myšlenkami, jenž mají přímou či nepřímou souvislost se smrtí Jana Masaryka. Dnes lze prohlásit, bez ohledu na původní Randův článek ve Spiegelu, že na základě výpovědí čs. občanů je neudržitelná původní verze vládní zprávy o smrti Jana Masaryka, že čs. občané chtějí znát novou a tentokrát pravdivou verzi vládní zprávy o smrti Jana Masaryka. Generální prokuratura uveřejnila pod tlakem veřejného mínění první zprávu, jež vzbuzuje nádeje, že vyšetřování se děje s cílem zjistit pravdu a nikoli s cílem ji zastřít. Nemůžeme však přehlédnout, že první reakce generální prokuratury byly velmi rozpačité a že 8. dubna 1968 prohlásil dr. Jiří Kotlář, vedoucí odboru vyšetřování, redaktoru Večerní Prahy doslova toto: „Naším úkolem je objasnit smrt Jana Masaryka, objasnit jeho sebevraždu. Zatím nejsou žádné skutečnosti, jež by nasvědčovaly podezření, že byl Jan Masaryk zavražděn. Domníám se, že je třeba naopak odpovědět na otázku: Vyšetřujete smrt, anebo objasňujete sebevraždu? To proto, že nelze k ničemu dojít, vycházíme-li předem z přesvědčení, že víme, jak Jan Masaryk zemřel. Stejně nemůžeme a priori vycházet z pracovní hy-

potézy, že víme, že Jan Masaryk byl zavražděn, ačkoli množství indicií je dnes už tak velké, že původní verzi vládní zprávy nevěří už nikdo, kdo se s elementárními uveřejněnými fakty seznámil. Prostě řečeno: Můžete celý život objasňovat, že dvě a dvě jsou pět, ale dokázat to nemůžete nikdy. Můžete naopak vyšetřovat, kolik je dvě a dvě a závisí pak na schopnostech počítat, dospějeme-li k pravdě. Dvacet let starý případ záhadného úmrtí je sice daleko obtížnější než násobilka, ale v přístupu k problému platí totéž. Musíme vyšetřovat, nikoli objasňovat. Zádám vládu Československé republiky o zahájení vyšetřování smrti Jana Masaryka a dotazují se touto cestou Oldřicha Černíka, zda jeho vláda takové vyšetřování nařídila nebo nařídí.“

Dr. Kotlář rozvinutější verzi opakoval s redaktorem Lidové demokracie Rudoltem Ströbingerem, který k případu uveřejnil nejlepší komentáře. Ströbinger si všiml a zaznamenal rozpor mezi novými výpověďmi svědků a někdejší úřední zprávou a pochopil, že klíčem k otázce je exhumace a nové expertisy. Klád v rozhovoru důraz právě na tyto okolnosti. Dr. Kotlář znovu opakoval argumenty prokuratury, že shromažďují materiály, že objasňují, ale nevyšetřují, a že nemají žádné okolnosti, které by potvrdovaly domněnku o trestném činu. Dr. Kotlář od začátku hrál problém do autu, protože veškeré svědecké výpovědi, které nasvědčovaly domněnce vraždy, odkazoval k důkladnému šetření, kdežto na druhé straně odmítal totéž vyšetřování zahájit s odůvodněním, že neexistují důvody k takovému šetření. Formule objasňování byla tak gumová, že poskytl čas, než opadne senzace, a vytvořila dojem, že prokuratura skutečně věc zkoumá. Tak se odvedlo rozhořčení na slepou kolej legální procedury, v níž hlavní osoba obžalovatele — dr. Kotlář — měla jediný úkol: nepřipustit, aby pravda vyšla najevo. V tom si vedl dobře. Především získal z ministerstva vnitra dvě krabice dokumentů, VSTB 8891 a VSTB/ 4591, kde je i původní protokol. Neuveřejnil však ani jediný protokol, jediný dokument, ačkoli právě zveřejnění dokumentů bylo hlavním obsahem podání prokuratury. Dále požádal o spolupráci pracovníky Státní bezpečnosti, tedy právě úřad, jenž měl případnou vraždu na svém kontě. Hle, demokratizovaná justice. Napřed generální prokuratura prohlašovala, že bude vydávat průběžné zprávy, ale nikdy žádnou nevydala. Pak dr. Kotlář jejím jménem prohlašoval, že mrtvola bude exhumována, bude-li toho zapotřebí a že budou zveřejněny výsledky šetření. Nikdy tak neučinil. Dr. Kotlář však velmi pečlivě zdůraznil drobné chyby původního Randova článku a rozpory ve výpovědích svědků. Brzy nato však přišel další, snad rozhodující obrat.

SOVĚTSKÝ PROTIÚTOK

V úterý dne 16. dubna 1968 byl zveřejněn v Rudém právu článek Jiřího Hochmana, který hovořil o skandální roli Berijova gangu při pogromech na čelné funkcionáře KSČ v letech 1949–52. Ačkoli se autor vyslovoval spíš pro verzi sebevraždy, nevylučoval, že v Masarykově smrti byly zapleteny Berijovy gorily. Hochmanovi se zdálo, že není rozumně přijatelný důvod pro vraždu, což nesvědčí o jeho velké soudnosti, ale nevylučoval, že v minulosti pracovaly bezpečnostní služby tak, že se o jejich činech vláda ani nemusela dovědět. Autor tančil mezi vejci na šesti sloupcích, neváhaje opakovat otevřené lži partajní ideologie a citovat názor CIA a Waltera Lippmana jako svědky verze sebevraždy. Článek by byl zůstal bezvýznamný, kdyby se nebyl objevil právě v úředním orgánu KSČ, a kdyby závěrem nebyl autor požádal sovětské přátele o pomoc při objasnění zločinu Berijovy kliky. Jeho článek byl nověcný a obsažově nekritický, ale na Rudé právo skandální.

Pokud v tisku vyslovovali občané domněnky o zavraždění Masaryka, mohli to sověti považovat stále za nevhodnou propagaci minulých chyb, ale nebyl to přímý útok na zájmy SSSR. Jakmile se však ve stranickém tisku objevil náznak přímé souvislosti se sovětskou tajnou policií, objevil se celý případ v jiném světle. Zároveň se spornými okolnostmi Masarykovy smrti se totiž veřejně objevila přímá spojitost sovětského vedení s justičními vraždami padesátých let. V procesu se Slánským bylo dne 3. prosince 1952 odsouzeno k trestu smrti jedenačtí osob (z toho osm Židů), přičemž odpovědnost svaloval tehdejší ministr vnitra z roku 1951 Ladislav Kopřiva na Karla Bacílka. Karol Bacilek svaloval odpovědnost na Anastase I. Mikojana, který v roce 1951 navštívil Prahu, Gottwalda a jménem Stalina začal čistku. Bacilek v rozhovoru se Směnou řekl, že lidé v procesech se museli naučit svou roli nazpaměť podle scénáře generálmajora M. T. Lichačeva a V. I. Komarova, Berijových pomocníků, popravených v prosinci 1954 po obvinění, že vynucovali na obviněných křivá svědectví, používají vyšetřovací metod, zakázaných sovětskými zákony. Byli zmocněnci A. G. Leonova, vedoucího ministerstva sovětské státní bezpečnosti, pověřeného „případy zvláštní důležitosti“. Nadřazeným byl Berija. Z těchto tvrzení musel mít radost zejména předseda rady státní bezpečnosti Alexandr N. Šelepin, který řídil v kritickou dobu aparát vražd SSSR — „mokryje dela“.

Sovětskaja Rossija 14. května 1969 odpověděla útokem na T. G. Masaryka, záměrně urážlivým, v kterém jej obvinila z buržoazního nacionalismu a financování atentátu na Lenina. Nezapomeňme tedy, že Jan Masaryk byl i po dvaceti letech nikoli synem zakladatele čs. státu, ale synem financéra atentátu na Lenina, synem nepřítele socialismu a opory buržoazie. Jestliže byl T. G. Masaryk v liberalizovaném SSSR „absolutním ničímou“, čím byl jeho syn v době nejhoršího Stalinova kultu? Sovětský útok byl tak pobuřující, že jej nutno považovat za záměrný. Sovětské vedení mohlo lehce vrátit kartu zpět na stůl do Prahy, přiznat obecné chyby stalinismu a odkázat na čs. tajnou službu. Ale reakce byla přímo hysterická, a tím podezřelejší, že sověti obvinili novináře z vyvolávání protisovětské nálady. Nikdy jsem netvrdil, že Stalin nařídil vraždu Masaryka berijovskými gorilami. Rudé právo, tedy stranický tisk, provedlo toto spojení a nasadilo tečku nad i.

Sovětskou odpovědností vstoupil problém Masarykovy smrti do své druhé fáze, která trvala až do invaze. Tato druhá fáze byla charakterizována tím, že generální prokuratura se postarala o širokou publicitu kompromisní teorie bývalého Masarykova tajemníka, Lumíra Soukupa, který považoval Masarykovu smrt za protest, za duchovní, ne však fyzickou vraždu. Dr. Lumír Soukup toto své tvrzení publikoval mnohokrát. Poprvé anonymně v Jostenově knize 1948, podruhé pod pseudonymem Bohemus v roce 1949, znovu v New York Times 1952, a pak průběhem jara roku 1968 ještě vícekrát. Později se budeme podrobněji zabývat jeho argumentací. K této Soukupově verzi se s různými obměnami připojilo několik dalších bývalých úředníků ministerstva zahraničí. Když prokurátor dr. Jiří Kotlář navštívil Anglii, aby osobně navštívil dr. Soukupa, zdálo se, že principální formule — fyzická vražda ne, duchovní ano — bude terénním výsledného kompromisu. Po okupaci se však i toto neprincipální řešení ukázalo být příliš vratkou základnou, takže problém skončil úředně teorií nešťastné náhody.

(dokončení příště)